

ἀγωγῆς ὑποδέχεται. σημειῶσαι, ὅτι ἡ διάταξις ἐπιλογὴν δίδωσι τῷ δεδωκότι ἐπὶ διαλύσει χηρίματα, εἰ βούλεται τῆ τῆς διαλύσεως χρῆσασθαι παραγραφῇ καὶ ἀπωθεῖσθαι τὴν ἐναγωγὴν· εἰ δὲ μὴ τοῦτο βούλεται, ἀλλὰ φαρῶν τοῖς αὐτοῦ δικαίους ἐτοιμῶς ὑποδέχεται τὴν ἐναγωγὴν, δίδωσιν αὐτῷ παρορησίαν ἢ διάταξις, ἐπιζητεῖν, ἅπερ λόγῳ διαλύσεως καταβέβληκε. τὸ μὲν γὰρ, ὅτι ὁ διαλυσάμενος, εἰ καὶ μέχρι φιλῶν συμφωνῶν γέγονεν ἢ διάλυσις, εἴαν ἐνάγηται παρὰ τὴν τῆς διαλύσεως δύναμιν, κέχρηται τῆ τοῦ πάλτου παραγραφῇ, εἴπομεν ἀνωτέρω πολλακίς καὶ ἐν τῷ προσηγησάμενῳ τιτ. καὶ ἐν τῇ θ'. διατ. τούτου τοῦ τιτ. τὸ δὲ ἐξεῖναι αὐτῷ, ἐπιζητεῖν, ἅπερ δέδωκε λόγῳ διαλύσεως, καὶ ἀνωθεν τὴν δίκην ὑποδέχασθαι, ἢ παρούσα διατ. αὐτῷ φιλοτιμεῖται, ἀλλ' οὐκ ἀπλῶς, ἀλλ' ἵνα ὁ διαλυσάμενος παραβῆται τὸ συμφωνῶν καὶ ἐπιχειρεῖ, τῇ καὶ αὐτοῦ κερῆσθαι ἐναγωγῇ. ὁμολογημένως γὰρ ἐκείνου παραβάτος ἐτέθη τούτῳ κοινδικίῳ πράγματι μὴ ἀποτελεσθέντος καὶσα δάτα καὶσα νῶν σκοῦτα, ὡς ἐν τῷ α'. βιβ. τῶν δὲ ῥέθους ἐμάθομεν. ἐπιλογὴν οὖν ἔχει παραβιανόμενος, ἢ διὰ τοῦ πάλτου ἀπωθεῖσθαι τὴν ἐναγωγὴν, ἢ διὰ τοῦ κοινδικίου ἢ καὶ διὰ ταύτης τῆς διατάξεως ἀναλαμβάνειν, ἅπερ δέδωκε, καὶ τότε τὴν ἐναγωγὴν ὑπομένειν.

δίκην ἐξ ἀκεραίου γυμνασθῆναι] † Τὸ μὲν, ὅτι διαλυσάμενος, εἰ καὶ μέχρι φιλῶν συμφωνῶν γέγονεν ἢ διάλυσις, εἴαν ἐνάγηται παρὰ τὴν τῆς διαλύσεως δύναμιν, κέχρηται τῆ τοῦ πάλτου παραγραφῇ, εἴπομεν πολλακίς. τὸ δὲ ἐξεῖναι αὐτῷ, ἐπιζητεῖν, ἅπερ δέδωκεν λόγῳ διαλύσεως, καὶ ἀνωθεν τὴν δίκην κερῆσθαι, ἢ παρούσα διατάξις αὐτῷ φιλοτιμεῖται. ἐπιλογὴν οὖν ἔχει παραβιανόμενος, ἢ διὰ τοῦ πάλτου ἀπωθεῖσθαι τὴν ἐναγωγὴν, ἢ διὰ τῆς ἀπαιτήσεως καὶ ἀναλαμβάνειν, ἅπερ δέδωκε, καὶ τὴν ἐναγωγὴν ὑπομένειν. [Sch. a. I. 810.]

λβ'. Διαλυσάμενός τις καὶ εὐλαβοῦμένος, μὴ παραβιανῆ ἢ πρὸς αὐτὸν γενομένη διάλυσις, ἐπέδωκε δέησιν βασιλεῖ, μὴ συνεπιδεδωκῶς τῇ δεήσει καὶ τὸ τῆς διαλύσεως ἴσον. μεμφόμενος οὖν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἀντιγράφει πρὸς αὐτὸν οὕτως. "Ἰνα ἀπόκρισιν συνάδουσαν δυνήθῃς λαβεῖν, ἐνθες τοῦ συμφώνου τὸ ἴσον ἐν ταῖς αὐτῆς δεήσεσιν· οὕτω γὰρ νοήσομεν, πότερον μόνον συμφώνον ἐπὶ τῇ διαλύσει^{κ)} γέγονεν, ἢ καὶ Ἀκουλιανῆ^{λ)} ἐπερωτήσις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀποχὴ καὶ ἀμεριμνία παρηκολούθησεν. ὡς τις, τουτέστι, τὴν Ἀκουλιανῆν^{μ)} ἐπερωτήσιν καὶ τὴν ἀμεριμνίαν εἰ ὑποβεβλημένας εἶναι τῷ συμφώνῳ φανερωθῆι, οὐδέμιν τῷ^{ν)} ἀντιδίκῳ σου ἐναγωγὴν ἢ κληρονομίαν ἐνεκεν ἢ τῆς ἀγωγῆς τῆς αὐτῆς τὰ ἐπιζητούμενα πράγματα ἐκδικούσης ἀριόζειν, φανερόν γίνεται.

Ἀκουλιανῆ ἐπερωτήσις] Ἐπειδὴ πολλαὶ διατάξεις ἐνημιόουνσαν τῆς Ἀκουλιανῆς ἐπερωτήσεως καὶ ἀκεπιλιτίου, εἴ ποτε βούλει μαθεῖν, ὅπως ταῦτα δεῖ συντίθεσθαι, ἀνύγνωδι καὶ ἐν τῷ μς'. βιβ. τιτ. δ'. διατ. ιη'. ἐκείσε γὰρ ἐκτίθεται τὰ ἔργα τῆς Ἀκουλιανῆς ἐπερωτήσεως. ἔστι δὲ, ὅτι δὲ ἀκεπιλιτίον^{ε)} σημειῶσαι δέ, ὅτι ἀπὸ τῆς διατάξεως ταύτης ἡ Ἀκουλιανῆ ἐπερωτήσις καὶ τὴν σπειυάλιαν ἐν ἧμ καὶ τὴν νερεδιτάτις πετιτίονα καταγεῖ ἐν αὐτῇ καὶ διαπανί. καὶ τοῖ τοῦ ἴδιον πράγμα οὐ καλῶς ἐπερωτῶμεν. ἀλλ' ὅμως πρὸς τὴν νομικὴν ἀριόθειαν ταύτης τῆς διατάξεως καὶ τοῦτο κρατεῖ τὸ νόμιμον, ὡς καὶ τὰς ἐν ἧμ καὶ τὰς ἰδικὰς καὶ τὰς καθ' ὁμάδα νοβατεῖσθαι διὰ τῆς Ἀκουλιανῆς ἐπερωτήσεως καὶ ἀναιρεῖσθαι διὰ τῆς ἀκεπιλιτίου.

ὑποβεβλημένας εἶναι] Εἰ γὰρ μὴ ὑποβεβληνται, ἐκνεῖτο ἡ ἀγωγή, εἰ καὶ ἐξεβάλλετο παραγραφῇ.

λγ'. Τὰς^{ο)} ὑποθέσεις αὐτὰς ἤτοι τὰς δίκας τὰς διαλύσει νομίμως περαιωθεῖσας οὐδὲ διὰ βασιλικῆς ἀντιγραφῆς ἀνατρέπεσθαι χρῆ.

τὰς ὑποθέσεις] Θεοδώρων. Ἡ νομίμως διαλύσει ἰδικῇ πληρωθεῖσα ὑπόθεσις οὐδὲ διὰ βασιλέως ἀνατρέπεται. ὁμοίως φησὶν ἡ γ'. διατ. τοῦ θ'. τιτ. τοῦ παρόντος β'. βιβ. καὶ μέμνησο τῆς α'. διατ. τοῦ κ'. τιτ. τοῦ α'. βιβ. Σαφεστάτη ἐστὶν ἡ διά-

sic actiones excipit. Nota, constitutione ei, qui pecuniam transactionis nomine dedit, electionem concedere, utrum exceptione transactionis uti et actionem submovere velit: an, si hac nolit, sed iure suo confusus promte actionem suscipiat, repetere velit, facultate huius faciendi constitutione concessa, quae nomine transactionis solvit. Transigentem enim, etsi in nudo pacto transactio substituerit, si contra tenorem transactionis conveniatur, parti exceptione uti, saepe supra diximus et tit. praecedente et const. 9. huius tit. Ut autem ei liceat recuperare, quae transactionis nomine dedit, et denuo litem excipiat, hoc ei haec constitutio largitur, non tamen simpliciter, sed quum alter, quocum transegit, pactum violet et actione contra eum uti velit. Certo enim, quum ille pactum violaverit, huic condicito causa data, causa non secuta parta est, ut lib. 1. eorum, qui de rebus sunt, didicimus. In arbitrio igitur est eius, cui fides pacti non praestatur, aut pacto actionem submovere, aut condicione vel etiam ex hac constitutione recuperare, quae dedit, et deinde actionem pati.

2) causam ex integro agi] Eum, qui transegit, licet in nudo pacto transactio substituerit, si contra tenorem transactionis conveniatur, pacti exceptione uti, saepe diximus. Ut autem ea, quae transactionis nomine dedit, repetere ei, et causam ex integro agi liceat, hoc ei haec constitutio indulget. In arbitrio igitur est eius, cui fides pacti non praestatur, ut aut pacto actionem submoveat, aut condicione ea, quae dedit, recipiat, et actionem patiat.

XXXII. Quidam, qui transegerat et verebatur, L. 15. ne a transactione secum facta discederetur, preces C. 11. 4. Principi obtulit, non addito precibus transactionis exemplo. Imperator igitur eum vituperans ita ad eum rescripsit: Ut responsum congruum accipere possis, precibus tuis insere pacti exemplum: ita enim intellegemus, utrum solum pactum transigendi causa interpositum fuerit, an etiam Aquiliana stipulatio¹⁾, nec non et acceptilatio et liberatio secuta fuerit. Quas, id est, Aquilianam stipulationem et acceptilationem, si pacto subditas esse²⁾ illuxerit, nullam adversario tuo petitionem vel hereditatis, vel in rem speciale competere, palam est.

1) Aquiliana stipulatio] Quum multae constitutiones Aquilianam stipulationem et acceptilationem commemoraverint, si discere velis, quomodo eas componi oporteat, lege lib 44. tit. 4. const. 18. Ibi enim verba Aquilianae stipulationis exponuntur. Interdum autem de acceptilatione. Nota, ex hac constitutione Aquilianam stipulationem et actionem specialem in rem et hereditatis petitionem in se deducere et tollere. Atqui rem nostram non recte stipulamur. Verumtamen secundum legitimam huius constitutionis sanctionem hoc quoque ius obtinet, ut et speciales in rem et universitatis causa proditae actiones Aquiliana stipulatione noventur et acceptilationem tollantur.

2) subditas esse] Nam si subditas non essent, actio institueretur, licet exceptione submoveretur.

XXXIII. Causas¹⁾ vel lites transactionibus legitimis²⁾ finitas nec Imperiali rescripto renovari oportet. L. 16. C. eod.

1) Causas] Theodori Causa legitima transactione speciali finita neque per Principem renovatur. Similia ait const. 3. tit. 9. huius libri 2. Memineris quoque const. 1. tit. 21. lib. 1. Constitutio planissima est nec

κ) Sic Cod. Coisl. Fabr. γέγονεν ἐπὶ τῇ διαλύσει. λ) Sic Cod. Coisl. Fabr. προστίμου pro Ἀκουλιανῆ. μ) Sic Cod. Coisl. Fabr. τοῦ προστίμου pro Ἀκουλιανῆ. ν) Sic Cod. Coisl. Fabr. τῆ. ο) Cap. 33. legitur in Syn. p. 144.

ταίς καὶ οὐδεμιᾶς ἐρηνησίας δεομένη. ἀλλὰ τὸ μὲν καύσας δηλοῖ τὴν μήτηρ κατανεχθεῖσαν εἰς δικαστήριον ὑπόθεσιν· τὸ δὲ λίτες αὐτῆς τὰς ἡδὴ κινουμένης δικας. εἴτε οὖν πρὸ προκατάρξεως εἴτε μετὰ προκατάρξιν γένηται διάλυσις κατὰ νόμον, τούτουσι, μετὰ πίστεως ἀγαθῆς, οὐδὲ ἐκ βασιλικῆς ἀντιγραφῆς ἀνατρέπεται. νόσος δὲ, εἰ μὴ ἀρα ἐλάττων ἢ τῶν κέ. ἐνιαυτῶν ὁ διαλυσάμενος καὶ περιεγραφεῖ ἐν τῇ διαλύσει· οὗτος γὰρ καὶ τὰς ἐνόμους διαλύσεις ἀνατρέπει, ὡς καὶ ἐν τῷ δὲ πακτίς τῶν πρώτων μεμαθήκαμεν καὶ ἐνταῦθα προϋόντες ἐν τῷ λγ. τι. μέλλομεν μαθεῖν.

διαλύσει νομίμοις] Ὡστε αἱ μὴ νομίμοις διαλύσεις περαιωθεῖσαι ὑπόθεσις ἐκ τῆς ἀντιδιαστολῆς δοκοῦσι μὴ περαιωθῆναι· καὶ ἐπεὶ παραλλήλῃς ὁ νόμος ἐν τῷ α. κεφ. τοῦ ε. τι. τοῦ κβ. βιβ. τοὺς ὅρκους τῆς διαλύσει, εἶπέ, ὅτι κατ' ὄν τρόπον αἱ παράνομοι διαλύσεις οὐ περαιούσι τὰς ὑπόθεσις, οὕτως οὐδ' αἱ παράνομοι ἀποφασίαι ἀκολουθήσαντες ὅρκοι περαιούσι τὰς δικας· καὶ ἄκουσ, πῶς φησὶν τὸ α. κεφ. τοῦ ε. τι. τοῦ κβ. βιβ. ὅρκος ἐπιφερόμενος ἢ παραγραφῇ τοῦ ἀντιδίκου ἢ παραγραφῇ τοῦ δικαστοῦ τέμνει τὴν ἀμφισβήτησιν. ἔοικε γὰρ διαλύσει καὶ μείζων ἐστὶν ἀποφάσεως. ὅρα δὲ, πῶς τὸ κεφ. οὐκ ἐμνημόνευσε περὶ τοῦ βουλευματίου ὅρκου· ἐκεῖνος γὰρ ὑπεξηρημένος ἐστὶ. καὶ λοιπὸν ἐκεῖνος τοὺς ὅρκους εἶπέ ἀνατρέπεσθαι καὶ μὴ περατοῦν τὰς δικας ἀπὸ παράνομου ἀποφάσεως παρακολουθήσαντας, οὗς τὸ μνημονευθὲν κεφ. εἰκέναι λέγει διαλύσει, ἦτοι τὸν ἰουδικάλιον καὶ τὸν νεκασσίριον, μὴδὲ καὶ τὸν βουλευματίον. οἶμαι γὰρ, περὶ ἐκεῖνον μὴ μνημονεύειν τὸ κεφάλαιον, οὐχ ὅτι οὐ τέμνει τὴν δίκην (μείζων γὰρ ὁμολογουμένως τὴν ἰσχὴν τῶν ἄλλων ἔχει) ἀλλ' ὅτι ἔοικε διαλύσει, καὶ ὡς περὶ ἐκεῖνη πολλὰς παρωμοίας οὐσα ἀνατρέπεται, οὕτως καὶ οὗτοι. εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ βουλευματίου νόσος τις τὸ κεφάλαιον, οὐκ ἔστιν ἀπεικός· δοκεῖ γὰρ διὰ τοῦ ἐπιφερομένου φήματος καὶ περὶ τούτων εἶπεῖν. ὁ γὰρ ἐπιφερόμενος, εἰ μὲν ἐπὶ δικαστηρίου παρὰ τοῦ ἀντιδίκου, λέγεται νεκασσίριος, εἰ δὲ ἐξωθεν δικαστηρίου, βουλευματίριος ἦτοι αἰρετός. καὶ γενικῶς ἔλκεσθαι τὸ φητὸν οὐκ ἔστιν ἐκτὸς ἀκριβεῖας.

L. 17.
C. H. 4.

λδ'. Διελύσατό τις μετὰ γυναικὸς μείζονος οὐσῆς τῶν κέ. ἐνιαυτῶν, δεδωκὼς αὐτῇ χρήματα ἢ πρόγματα τινὰ ὑπὲρ τῆς διαλύσεως. ἢ δὲ καὶ διαλυσαμένη καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς ὁ) διαλύσεως λαβοῦσα ἀνατρέπειν ἐπειροῦτο ὁ) τὴν διάλυσιν, καὶ αὐτῆς ἐνάγειν περὶ τῶν αὐτῶν αἰτιῶν. ἀλλ' ὁ τὰ χρήματα δεδωκὼς προσῆλθε βασιλεῖ δεόμενος, ἢ ἐμμεῖναι αὐτῇ τῇ διαλύσει, ἢ ἀναδοῦναι, ἅπερ ἔλαβε λόγῳ διαλύσεως. Θανμαστῶς οὖν καὶ τελείως πρὸς αὐτὸν ἀντιγράφει ἡ διάταξις. Ὅτι εἰ μὲν ἐπρωτήσας, ἐὰν παραβαίῃ τὴν διάλυσιν, καὶ ἀναδοῦναι σοὶ αὐτὴν, ἅπερ ἔλαβε, καὶ μείναι τὴν διάλυσιν ἐρωμένην, ὡς εἰώθασιν μέχρι σήμερον ποιεῖν οἱ διαλυσάμενοι· ἐπειροῦσιν γὰρ πρόστιμον ἐκ παραβάσεως εἰώθασιν ἐπιφέρειν πρὸς τῷ ὁ) καὶ μετὰ τὴν τοῦ πρόστιμον καταβολὴν οὐδὲν ἦτον ἐρωθῆναι τὴν διάλυσιν. Ἐάν, φησὶν, οὕτως ἐπρωτήσας, καὶ μείζων ἦν τῶν εἴκοσι πέντε ἐνιαυτῶν ὁ) ἢ πρὸς σὲ διαλυσαμένη, καὶ τὴν τοῦ συμφώνου παραγραφὴν ἔχεις κατ' αὐτῆς, ἀναγκάζων αὐτὴν ἐμμεῖναι τῇ διαλύσει, καὶ τῶν δεδομένων ἔχεις τὴν ἀπαίτησιν. εἰ μέντοι μὴδὲν τούτων συνεφώνησας, τὴν μὲν παραγραφὴν ἔχεις κατ' αὐτῆς ἐπιχειροῦσῆς ἀνατρέψαι τὴν διάλυσιν· οὐ μέντοι καὶ ἀπαίτησις ἀρμόζει σοὶ τῶν δεδομένων· ἐπειδὴ ἔχεις τὸ ἀμέριμον διὰ τῆς παραγραφῆς βοηθούμενος.

διελύσατό τις] Θεοδοίου. Ὁ μείζων θέλων παραβῆναι τὴν διάλυσιν, ἀναδίδωσι τὸ πρόστιμον, εἰ συνεφώνησεν, καὶ μὲν ἐρωμένη διαλύσει. εἰ γὰρ οὐδὲν τοιοῦτον ἔδοξε, παραγραφῇ ἐκβάλλεται· ἀναγινώσκει τὴν κβ. καὶ λς. λς. διατ. τοῦ παρωτος. τι. Σημείωσι τὴν διάταξιν καὶ σπουδάσει οὕτως ὑπαγορεύει τὰς διαλύσεις, ὡς τὸν ἐπιχειροῦντα παραβαίνειν καὶ ἀναδίδωαι, ἅπερ ἔλαβεν, καὶ οὐδὲν ἦτον βεβαίαν μένειν κατ' αὐτοῦ τὴν διάλυσιν, ἵνα τότε παραβαινώμενος ἐκατέρω

ulla eget interpretatione. Verbum *causas* denotat causam in iudicium nondum deductam: verbum *lites causas* in iudicio iam agitatas. Sive igitur ante lites contestationem, sive post lites contestationem legitime transactione facta sit, id est, bona fide, neque Imperiali rescripto rescinditur. Intellige tamen, nisi is, qui transegit, minor XXV. annis fuerit, et in transactione circumscriptus sit: hic enim et legitimas transactiones rescindit, ut titulo de pactis partis primae Digestorum didicimus et hic tit. 33. discemus.

2) transactionibus legitimis] Itaque causae transactionibus non legitimis finitae per antidiastolen non videntur esse finitae. Et quum lex cap. 1. tit. 5. lib. 22. iurairuranda transactioni comparet, dicas, quemadmodum transactiones non legitimae causas non finiant, sic nec iuramenta, quae sententiam legibus repugnantem sequantur, lites finire. Et audias, quae dicuntur cap. 1. tit. 5. lib. 22. Iusiurandum delatum vel ab adversario vel a iudice controversiam decidit: simile enim est transactioni et maiorem vim obtinet, quam res iudicata. Nota, hoc capitulo iurisiurandi voluntarii mentionem non esse factam: id enim exceptum est. Itaque ea iuramenta dicas rescindi et lites non finire, sententiam legibus contrariam subsecuta, quae praedicto cap. transactioni similia esse dicuntur, id est, iusiurandum iudiciale et necessarium, nec vero voluntarium. Puto enim, illud hoc capitulo non commemorari, non quod litem non finiat (certo enim maiorem vim habet, quam reliqua) sed huius iuramenti mentionem fieri, quod transactioni simile est, et sicut illa, legibus repugnans rescinditur. Sed et si quis de voluntario iureiurando hoc capitulum intellexerit, non improbable hoc est: quum enim verbo *delatum* utatur, de hoc quoque iureiurando loqui videtur. Iusiurandum enim delatum, si in iudicio ab adversario deferatur, dicitur necessarium: si extra iudicium, voluntarium. Et generaliter sumi textum, non est contra iuris rigorem.

XXXIV. Transegerat quidam ¹⁾ cum muliere maiore XXV. annis, data ei pecunia vel rebus quibusdam transactionis nomine. Mulier autem, quae transegerat et ea, quae transigendi causa dari placuit, acceperat, rescindere conabatur transactionem et de iisdem causis denuo agere. Verum qui pecuniam dederat, Principem adiit desiderans, ut illa aut transactioni staret, aut ea, quae acceperat, redderet. Mirabiliter igitur et egregie ad eum constitutio rescribit: Si quidem stipulatus es ²⁾, si fidem transactionis non servaverit, et reddere eam tibi ea, quae accepit, et ratam manere transactionem, ut hodienuc facere solent, qui transigunt: poenam enim stipulati, si contra factum sit, subiicere solent, poena quoque soluta, transactionem nihilominus ratam mansuram. Si, inquit, ita stipulatus es, et maior sit viginti quinque annis ea, quae tecum transegit, et exceptionem pacti habes adversus eam, per quam eam in transactione perseverare compelles, et datorum repetitionem ³⁾. Quod si nihil horum pactus es, exceptionem quidem habes adversus eam, quae transactionem rescindere nititur: nec tamen datorum repetitio tibi competit, quoniam securus es ⁴⁾ exceptione adiutus.

1) transegerat quidam] Theodori. Maior XXV annis, qui transactioni stare non vult, poenam praestat, si hoc convenerit, et transactio rata manet. Nam si nihil tale placuerit, exceptione submovetur. Lege const. 22. et 36. 37. hui. tit. Nota constitutionem et ita transactiones componere stude, ut qui violare eas conetur, et quae accepit, reddat, et nihilominus adversus eum transactio rata maneat, ut igitur alter, cui

p) τῆς Fabr. Deest in Cod. Coisl. q) Sic Cod. Coisl. Fabr. περιῆται. r) Sic Cod. Coisl. Fabr. τό. s) τῶν εἴκοσι πέντε ἐνιαυτῶν Cod. Coisl. Deest apud Fabr.

ἀκαλύτως δύναται χρησθαι, καὶ τῇ διαλύσει πρὸς ἐκβολὴν τῆς ἐναγογῆς, καὶ τῇ ἀπαίτησι τῶν διδομένων, τῇ ἐξ στυποκατωμάτων. εἰ γὰρ μὴ οὕτως γένηται ἡ διάλυσις, μόνη παραγραφὴν δίδωσι ἡ διάταξις, οὐ μὴν καὶ ἀγωγὴν τὴν πρὸς ὑπετιτίονα ἢ γον ἀπαίτησιν τῶν καταβληθέντων προφασί τῆς διαλύσεως. Ἐρωτῶ. καὶ μὲν ἡ διάταξις ἐπέτρεψε τῷ ἐναγομένῳ μετὰ τὴν διάλυσιν λέγειν, εἰ βούλει κινήσαι κατ' ἐμοῦ, ἀνάδος μοι, ἄπερ δέδωκά σοι, καὶ ὑποδέχομαι τὴν ἐναγογὴν σου· μᾶλλον οὖν αὐτῇ ἐναντία ἐστὶν ἐκείνης, λέγουσα, μὴ δίδουθαι τῷ ἐναγομένῳ παραγραφίαν εἰς τὸ ἀναλαμβάνειν, ἢ δέδωκε, ἀλλὰ μόνον τὴν πᾶκτου παραγραφὴν ἀνωτέρω χωριζομένη. μᾶθε· οὐδὲν προφανῶς ἐναντίον εἶπεν ἡ παροῦσα διάταξις· ἐκείνη μὲν ὑποθεμένη τὸν ἄνθρωπον τοῖς οἰκείοις δικαίοις καὶ βουλόμενον ἀνωθεν ἐναγοθῆναι καὶ ἀποαιτιόμενον τῇ τοῦ πᾶκτου παραγραφῇ εἶπεν καλῶς ἐπιζητεῖν, ἡπαξ παραβάντος τοῦ ἐναγογῆτος, ἀναλαμβάνειν, ἢ δέδωκε, καὶ τότε ἐναγοθῆσαι· αὐτῇ δέ, εἰ καὶ ἡ δέσις τοῦ χρεώστου ἦν περὶ τοῦ ἢ ἐμμεῖναι τῷ πᾶκτῳ τὸν διαλυσιμῶν, ἢ ἀναδοῦναι, ἄπερ ἔλαβεν, τὸν παραβάνοντα, ὅμως ὑποθεμένη τρόπον, καθ' ὃν ἐδύνατο τὰ β. ἀναγκασθῆναι ποιεῖν ὁ παραβάνων, τουτέστι, καὶ φυλάττειν τὴν διάλυσιν, καὶ ἀναδοῦναι, ἄπερ ἔλαβεν, πρὸς τοῦτο ἐπιζητεῖν, ὅτι, εἰ μὴδὲν τοιοῦτον συμπεφώνηται, μόνη ἔξει παραγραφὴν, οὐ μὴν καὶ ἀνάληψιν τῶν δεδομένων. πρὸς γὰρ ἀκολουθίαν τῶν ἐαυτῆς ἡμῶν ὡς τὰ δύο ἅμα ἐπιτρέψασαι ἐν τῷ πρώτῳ θεματικῷ ἐπιγράγει τοῦτο τὸ μέρος, ὅτι οὐ δύνασαι τὰ β. ἔχειν, εἰ μὴ κατὰ τὸ εἰρημένον σχῆμα γέγονεν ἡ διάλυσις, ἀλλὰ μόνον τὸ πᾶκτον, τουτέστι, εἰ βούλει χρησθῆναι τῷ πᾶκτῳ· ἐπεὶ ἐν παραβάντος τοῦ ἡκοῦτος καὶ ἐπιχειροῦντος ἐνάγειν, ἀποτάττεται τῇ τοῦ πᾶκτου ὠφελείῃ ὁ ἄνθρωπος, ὁμολογουμένως δύναται ἐπιζητεῖν, ἢ κατέβλεπεν, ὡς εἶπεν ἡ ἰδ. διατ. καὶ ἐν τῷ α. βιβ. τῶν δὲ ἡέβους. οὐδὲν οὖν ἐναντίον εἰρηται ταύτῃ τῇ διατ. πρὸς τὴν ἰδ. ἀλλὰ νόσον ταύτην ἐπὶ τοῦ ἄνθρωπου, τοῦ πάντως βουλομένου τὰ δύο ἅμα ἐπιτραπῆναι. καὶ τὴν παραγραφὴν καὶ τὴν τῶν δεδομένων ἀνάληψιν, ἢ ἐπὶ τοῦ πάντως θέλοντος χρησθῆναι τῇ τοῦ πᾶκτου παραγραφῇ, ὅτι αὐτῇ μὲν κέρηται, τὴν δὲ ἐπανόληψιν τῶν δεδομένων οὐκ ἔχει.

εἰ μὲν ἐπιηρώτησας] Οἴμαι, τοῦτο τὴν διάταξιν πρὸς παραδείγμα ἐπαγαγεῖν. λέγει γὰρ, ὅτι, εἰ μὲν ἐπιηρώτησας, ὅτι, ἐν παραβῆ τὴν διάλυσιν, καὶ τα δοθέντα ἀντιγραφῆναι, καὶ τὴν διάλυσιν ἐροῦσθαι, δύνασαι καὶ τὰ δοθέντα ἀπαίτην, καὶ τῆς τῆς διαλύσεως χρησθῆναι παραγραφῇ, ὡς περὶ δὴ ποιεῖν εἰδῆσθαι μέχρι τῆς σημερον οἱ διαλυόμενοι· ἐπρωσιτωί γὰρ καὶ προστίμων, καὶ μετὰ τὴν τοῦ προστίμων ἀπόδοσιν συμφωνοῦσι κρατεῖν καὶ τὴν διάλυσιν.

ἔχεις τὴν ἀπαίτησιν] Προσεβάλετό τις ποτὲ ἐπὶ τοῦ βασιλικῆ δικαστηρίου τῶν ταχῶ υ) νομιμαρίων, ὅτι τὸ καὶ τὸ ἐγγραφον ἐροῦσθαι καὶ τὸ προστίμων δίδουθαι, ὅταν συνδῶξη, ἐπὶ μόνων τῶν διαλύσεων κρατεῖ ὡς ἰδικῶν νόμιμον, μὴ μέντοι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων συμφωνῶν. ὅμως ἐλέγχει αὐτὸν ὁ Παπινιανὸς οὐ καλῶς εἰπόντα ἐν τῷ ριε. κερ. τοῦ α. τι. τοῦ γγ. βιβ. οὐ ἢ ἀρχὴ· ἐὰν ἐπερωτήσω σε, ἐν τινι τόπῳ παραστῆναι· περὶ γὰρ τὰ μέρη φησὶν. εἰ δὲ μὴ ἀπὸ τῆς αἰρεσεως ἄρρηται λέγειν, εἰ μὴ ὄφθ Πέτρον, δίδως ἰ. νομίσματα· ἀλλ' οὕτως εἴπῃ, ὁμολογεῖς δίδουθαι Πέτρον, εἰ δὲ μὴ ὄφθ, δίδουθαι ἰ. νομίσματα, ἢ οὕτως, δίδουθαι καὶ Πέτρον καὶ ἰ. νομίσματα, παραχρημα τοῦ δυνηθῆναι καὶ μὴ δοῦναι Πέτρον, ἢ τὰ ἰ. νομίσματα μόνον, ἢ καὶ Πέτρον καὶ τὰ νομίσματα ἀπαίτεῖ.

ἔχεις τὸ ἀμέριμον] Θέλω δηλαδὴ, ἵνα μὴ ἐνωπιωθῆ τῷ ἰ. κεφαλῶ τοῦ α. τι. ἐπιλογὴν δίδουθαι τῷ ἐπερωτησαντι.

λέ. υ) Ἐπὶ μὲν τῶν δι' αἵματος ἐχόντων τὴν τιμωρίαν ἐγκλημάτων, ἔξεσι διαλύεσθαι, χωρὶς τοῦ τῆς μοιχείας ἐγκλήματος. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν μὴ ἐχόντων ἐν αἵματι τὴν τιμωρίαν, οὐκ ἔξεσι διαλύεσθαι, χωρὶς τοῦ τῆς πλαστογραφίας ἐγκλήματος· τὸ γὰρ τῆς πλαστογραφίας ἐγκλημα εἰ καὶ μὴ ἔχει δι' αἵματος τὴν τιμωρίαν, ὅμως ἔξεστιν, ἐπὶ τῷ αὐτῷ υ) διαλύεσθαι. ἀπλῶς οὖν κανόνισον σεαυτὸν κατὰ τὴν διάταξιν· ὅτι εἰς μὲν τὰ δι' αἵματος ἐπιφέροντα τὴν τιμωρίαν

fides transactionis non praestatur, impune utroque uti possit, tam transactione ad submovendam actionem, quam datorum repetitione ex stipulatu. Nam si ita transactio composita non sit, solam exceptionem constitutio tribuit, non etiam actionem ad repetitionem eorum, quae transactionis nomine soluta sunt. Interrogatio. Constitutio quidem ei, qui post transactionem convenit, permittit dicere: Si agere adversus me velis, redde mihi, quae tibi dedi, et actionem tuam excipiam. Haec igitur potius illi repugnat, cum dicat, reo non dari facultatem ea, quae dedit, recipiendi, sed pacti exceptionem tantum supra indulgeat. Disce. Nihil aperte contrarium haec constitutio dixit. Illa enim ponit, reum iure suo fretum et ex integro conveniri volentem et pacti exceptioni renuntiantem, et dixit, recte eum desiderare, cum iam actor transactionem violaverit, ut data recuperet et deinde secum agatur: haec autem, licet precibus debitoris contineretur, ut qui transeisset, aut in pacto perseveraret, aut accepta redderet, tamen modum supposuit, quo alter, qui transactionem violat, utrumque facere cogi poterat, id est, tam transactionem servare, quam accepta reddere: ideoque adiecit: si nihil tale convenerit, exceptionem tantum habes, non etiam datorum repetitionem. Verbis enim suis consequenter, quum utrumque simul permiserit, priori specie hoc adiecit: utrumque habere non potes, si non secundum formam praedictam transactio facta sit, sed solam pacti exceptionem habes, id est, si pacti exceptione uti velis: quum, si reus, actore transactionem violante et agere tentante, pacti commodo renuntiat, certo repetere ea, quae solverit, possit, ut const. 14. et lib. 1. eorum, qui de rebus sunt, dicitur. Nihil igitur, quod const. 14. repugnet, hac constitutione dicitur: sed hanc accipere de reo, qui omnino utrumque sibi permitti velit, tam exceptionem, quam datorum repetitionem, vel de eo, qui pacti exceptione omnimodo uti velit, quod ea quidem utatur, datorum autem repetitionem non habet.

2) si quidem stipulatus es] Puto, hoc constitutione exempli causa adduci. Ait enim: si quidem stipulatus es, ut, si alter transactionem violaverit, et data redderentur, et transactio rata maneret, potes tam data repetere, quam exceptione transactionis uti: sicuti hodienuc transigentes facere consueverunt: nam et poenam stipulantur et praeter poenae praestationem perciscuntur, ut transactio quoque rata maneat.

3) et repetitionem] Allegavit quis aliquando iuris peritorum in iudicio imperiali, si placuerit, ut et instrumentum valeret, et poena praestaretur, hoc in solis transactionibus tanquam speciale ius obtinere, nec tamen in aliis pactis. Tamen eum, quasi male hoc contenderit, Papinianus reprehendit cap. 115. tit. 1. lib. 43. cuius initium est: Si stipulatus a te sim, te certo loco sisti. Nam pro parte dicitur: Sed si non a conditione initium loquendi fecerit, si Petrum non dederis, decem aureos dabis: sed sic locutus fuerit: dare Petrum spondes? si non dederis, decem aureos dabis? vel sic: et Petrum et decem aureos dabis? simulatque Petrum dare possit et non dederit, aut decem aureos tantum, aut Petrum et pecuniam petit.

4) securus es] Voluntate scilicet tua, ne repugnet capiti 10. tit. 1. quo electio stipulatori conceditur.

XXXV. In his quidem eriminibus ¹⁾, quae sanguinis poenam ingerunt, transigere licet, excepto adulterii crimine ²⁾: in aliis vero, quae sanguinis poenam non irrogant, transigere non licet, excepto falsi crimine ³⁾: nam licet falsi crimen poenam sanguinis non ingerat, tamen de eo transigere licet. Breviter igitur ex constitutione hanc regulam statuit. De criminibus quidem, quae sanguinis poenam inferunt, recte transigimus, excepto adulterii crimine:

L. 18. C. II. 4

1) Sic Cod. Coisl. Sed mihi lectio spuria videtur. Videtur legendum ἀνοδοθῆναι vel simile quid. υ) τὰχα usurpavit solet ita a Graecis senioris aevi, ut nomini dignitatis praeposatur, in animi humilis et demissi argumentum. cf. du Fresne Glossar. med. et inf. Graec. s. v. ταχα. υ) Cap. 35. legitur in Syn. p. 144. ω) Sic recte Cod. Coisl. Fabr. ἐπὶ τὸ αὐτό.

καλῶς διαλυόμεθα, ἐπεξηρημένου τοῦ τῆς μοιχείας ἐγκλήματος. ὅσα δὲ μὴ ἔχει δι' αἵματος τὴν τιμωρίαν, ἐπὶ τούτοις οὐκ ἔρρωται ἢ διάλυσις, χωρὶς τοῦ τῆς πλαστογραφίας ἐγκλήματος.

ἐπὶ μὲν τῶν - ἐγκλημάτων] Θεοδώρου x). Ἐπὶ τῶν κεφαλικῶν καὶ δι' αἵματος ἐγκλημάτων καλῶς διαλυόμεθα χωρὶς τοῦ περὶ μοιχείας. ἀνάγνωθι βιβ. θ'. διατ. ε'. ἐνθα φησὶν, ὅτι οὐ δικαίως πακτεύει περὶ μοιχείας. ἐπὶ τῶν μὴ δι' αἵματος ἐγκλημάτων οὐ διαλυόμεθα, ἐπεξηρημένου τοῦ δὲ φάλασις, ὅτι γὰρ [οὐ] y) διαλυόμεθα ἐπὶ τοῦ δὲ φάλασις, ἀνενηνεκται βιβ γ'. τιτ. λε. διατ. β'. καὶ βιβ. θ'. τιτ. κβ'. διατ. ζ'. ἐνθα εἰρηται, ὅτι οὐκ ἐπὶ αὐτὸ τις γυμνάσει. ἰσθι δὲ οὐ ἔξωθεν, ὅτι καλῶς διαλυόμεθα ἐπὶ τῆ φουρτι. εἰρηται δὲ καὶ ἐν τῷ δ'. διγ. τοῦ παρόντος τιτ. ὅτι καὶ ἐπὶ δὲ δολο διαλυόμεθα. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. ἰσθι δὲ, ὅτι φησὶν ἡ ὀλδ'. νεορά, μὴ διαλυέσθαι χωρὶς τὰ ἐγκλήματα· ἀλλὰ τὸ λεχθὲν ἐκεῖ δεξαι, ὅτι ἐστρασοδιναρίως αὐτὰ ὁ ἄρχων γυμνάσει, ἵνα μὴ ἐναντιωθῇ σοι τὰ ἐπιταῦθα εἰρημένα. ἀκουε, πρὸς τί βλέπει το ἀποτέλεσμα τῆς διατάξεως. ἐφ' ὧν μὲν γὰρ ἐπιτρέπει τὴν διάλυσιν, αὐτὸς ὁ διαλυόμενος οὐκ ἐπιτρέπει τὴν ἀντιπλοῦσιν, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἐγκλημα οὐδὲ ἐν γίνεται προκρίμα, ἐξ ὧν ἕτερος περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐγκλήματος διεκλύσεται. καθολικῶς γὰρ ἐπὶ πάντων τῶν πούβλικων ὁ πακτεύων ὡς κατ' αὐτὸ τοῦτο δὴα ἀπολύσεως, ἀβολιτίονος, ἀφιστάμενος τῆς κατηγορίας τῷ Τουρπιλλιανῷ δογματι ὑποπίπτει. οἶδας δὲ, ὅτι τοῦ ἀνωστατορος περιπεσόντος τῷ Τουρπιλλιανῷ οὐ κεκώλυται ἕτερος, τὴν αὐτῆρ ἐπιφέρειν κατηγορίαν, ὡς εἶπεν ἐν τῷ δ'. διγ. τοῦ ad Senatusconsultum Turpillianum τοῦ μῆ. βιβ. ἐνθα μὲν τοι οὐ δέχεται τὸ πακτον ἢ διατάξις ἐρρωθῆσαι, ὡς ἐπὶ τῶν μὴ κεφαλικῶν, τότε καὶ αὐτὸς ὁ πακτεύων οὐ κεκώλυται μετὰ τὸ πακτον κινεῖν τὸ ἐγκλημα· καὶ γὰρ ἐπὶ πάσης ἀρχιστου διαλύσεως καὶ αὐτὸς ὁ διαλυόμενος ἀνώθεν κινεῖ, ὡς μὴ ἀντιπλοῦσιν αὐτῷ τῆς ἀντιπλοῦσιν διαλύσεως. καὶ μὴν ἡ μοιχεία οὐ δι' αἵματος οὐδὲ κεφαλικὴν ἔχει τὴν τιμωρίαν, ὡς πανταχοῦ μεμαθήκαμεν· ἀλλ' εἰς τὸ ἡμισυ μόνον δημεύεται ὁ σεμῶς μοιχός. πῶς οὖν καὶ μετὰ τῶν δι' αἵματος ἐχόντων τὴν καταδικῆν ἐπέειλε τὴν μοιχείαν ἢ διατάξις αὐτῆ; μάθε, κατὰ τοὺς παλαιούς νομικούς καὶ τὰς ἐν τῷ Ἐρμογενιανῷ καὶ Γρηγοριανῷ διατάξεις. καλῶς λέγεις. ἀλλὰ σημερον ἀπὸ διατάξεως Κωνσταντινου ἀνενηνεμένης z) ἐν τῷ θ'. βιβλίῳ τούτου α) τοῦ κώδικος, τίτλῳ θ'. διατάξις λ'. κεφαλικὴ ἐστὶ. ἐν τῇ ι. διατ. τοῦ τιτ. ἀρῆσκει, τὸν μοιχὸν gladio feriri ἤρουν ἔλπει ὑποκείσθαι, ὡςτε οὖν οὐ μόνον κεφαλικὸν ἐστὶν τὸ τῆς μοιχείας ἐγκλημα, ἀλλὰ καὶ δι' αἵματος ἔχει τὴν τιμωρίαν· καὶ ομοῦς περὶ αὐτοῦ πακτεύειν ἢ διαλυέσθαι οὐκ ἔξεστιν. σημειώσαι δὲ, ὅτι ἡ διατάξις αὐτῆ τὴν τοῦ Ἡρώως Πατρικίου ἐρημνείαν ἐδέξατο. καὶ γὰρ ὁ Ἡρῶς Εὐδόξιος ἔλεγεν, ὅτι ἐπὶ μὲν πάντων τῶν κεφαλικῶν, κἂν εἰς δεπορταζῶνα ἤρουν ἐξορίαν b), κἂν εἰς μέταλλον ἔχωσι τὴν τιμωρίαν, ἔξεστι διαλυέσθαι. ὁ δὲ Ἡρῶς Πατρικίος ἐπὶ ἀναγνωσμάτων ἰδικῶν ἔλεγεν, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν δι' αἵματος πούβλικων c) ἔξεσται διαλυέσθαι. αὐτῆ οὖν ἡ διατάξις τῶν δι' αἵματος ἐχόντων τὴν καταδικῆν προφανῶς ἐδέξατο καὶ ἐβεβαίωσε τὴν τοῦ Πατρικίου παραδόσιν. ἰδικῶν εἶπε πρὸς ἀντιδιαστολήν τῶν γενικῶν, ἀφ' ὧν ὁ Εὐδόξιος ὤρμητο. εἰσὶ δὲ τὰ ἰδικὰ τῶν γενικῶν ἐπιχωριότετερα. καὶ ἀνάγνωθι πρῶτον κεφαλ. τοῦ κβ'. τιτ. τοῦ μῆ. βιβ. τῶν διγ. βσηθῶν τῷ Ἡρώ Πατρικίῳ. [Sch. b. I. 810.]

† Τῶν πούβλικων δικαιοτήτων τὰ μὲν ἐστὶ κεφαλικὰ, τὰ δὲ οὐ κεφαλικὰ. κεφαλικὰ δὲ λεγομεν, αὐτὰ τῇ ἐσχάτῃ ὑποβάλλει τιμωρίαν τὸν ἐναγόμενον, τοῦτέστι, τῇ ἀπώλειᾳ τῆς ψυχῆς· τὰ δὲ λοιπὰ, αὐτὰ καὶ ἀτιμίαν μετὰ ζημίας ἐπάγει χρηματικῆς, ταῦτα πούβλικα μὲν λέγεται, οὐ μὴν κεφαλικὰ. [Sch. b. I. 811.]

χ) χωρὶς τοῦ τῆς μοιχείας ἐγκλήματος] Ἰνωσκε, ὅτι τῆς μοιχείας ἐγκλημα, εἰ καὶ δημοσίον ἐστὶ, οὐ πάντων ἔξεστι τοῦτο κινεῖν, ἀλλὰ μόνους τοῖς ἐγγίζουσι καὶ ἀναγκαίως προσώποις, οἷον πατρὶ, ἀδελφῷ, θείῳ πρὸς πατρός καὶ θείῳ πρὸς μητρός· ἐνα δὲ τὸν ἄνδρα τῆς γενεθλιακῆς στρωμνῆς ἐκδιαιτην εἶναι προσήκει. καὶ ζῆτει περὶ τούτου τὸ ξδ. κεφ. τοῦ λζ'.

de his vero, quae poenam sanguinis non irrogant, transactio rata non est, excepto crimine falsi.

1) in his quidem criminibus] Theodori. De criminibus capitalibus et sanguinis poenam irrogantibus recte transigimus, excepto adulterii crimine. Lege lib. 9. const. 5. ubi dicitur, de adulterio non recte quem pacisci. De criminibus vero, quae sanguinis poenam non inferunt, non transigimus, excepto crimine falsi. De falsi enim crimine nos transigere, relatum est lib. 3. tit. 35. const. 2. et lib. 9. tit. 22. const. 7. ubi dicitur, non amplius id aliquem exercere. Scias praeterea, de furti actione recte nos transigere. Dig. 4. huius tit. quoque dicitur, de dolo nos transigere. Et haec quidem sic se habent. Scito, Novella 134. dici, de criminibus transigi non oportere: sed, quod ibi dicitur, ita accipe, ut magistratus ea extra ordinem puniat, ne, quae hoc loco dicuntur, tibi repugnare videantur. Audias, quo spectet summa constitutionis. In quibus enim transactionem permittit, ipse, qui transegit, accusare amplius non potest: alii vero, qui eiusdem criminis causa accusare vult, nullum praedictum per transactionem ab alio de eodem crimine factam gignitur. In universum enim, qui de criminibus publicis paciscitur, quia per id ipsum sine abolitione ab accusatione desistit, Seto Turpilliano subiacet. Nosti autem, cum accusator in Sc. Turpillianum incidit, alium non prohiberi, quominus eandem accusationem inferat, ut dig. 4. tit. ad Sc. Turpillianum lib. 48. dicitur. Ubi tamen constituto pactum valere non sinit, ut in criminibus non capitalibus, ibi nec ipse, qui pactus est, prohibetur, quominus post pactum criminis alterum accuset: nam in omni inutili transactione ipse quoque, qui transegit, ex integro agit, perinde, ac si invalida transactio non obstaret. Atqui adulterium neque sanguinis poenam, neque capitale irrogat, ut supra didicimus: sed adulterii honestioris conditionis bona pro dimidia parte publicantur. Quomodo igitur inter crimina, quae sanguinis poenam ingerunt, haec constitutio adulterium exceptit? Disce, secundum veteres Iureconsultos et constitutiones in Codice Hermogeniano et Gregoriano. Recte dicit. Sed hodie ex constitutione Constantini lib. 9. huius Codicis, tit. 9. const. 30. reposita, adulterium capitale est. In const. 10. hui. tit. placet, adulterum gladio feriri. Itaque adulterii crimen non solum capitale est, verum etiam poenam sanguinis irrogat: tamen de eo pacisci vel transigere non licet. Nota, hanc constitutionem Herois Patricii interpretationem admisisse. Etenim Heros Eudoxius dicebat, de omnibus criminibus capitalibus, sive deportationis, id est; exilii, sive metallorum poenam ingerant, transigere licere. Sed Heros Patricius in recitationibus suis dicebat, de publicis criminibus poenam sanguinis irrogantibus transigere licere. Haec igitur constitutio manifeste hoc de criminibus sanguinis poenam ingerentibus recepit et Patricii interpretationem firmavit. Specialium dixit per oppositionem generalium, a quibus Eudoxius exorsus est. Specialia autem generalibus sunt potiora. Et lege cap. I. tit. 21. lib. 48. Digestorum, Herois Patricii sententiam adiuvans.

Publicorum iudiciorum quaedam capitalia sunt, quaedam non capitalia. Capitalia dicimus, quae reum ultimo supplicio subiiciunt, id est, vitae amissioni. Reliqua vero, quae et infamiam cum poena pecuniaria inferunt, publica quidem dicuntur, nec vero capitalia.

2) excepto adulterii crimine] Cognoscas, adulterii crimen, etiamsi publicum sit, non omnibus exercere licere, sed propinquis tantum et necessariis personis, veluti patri, fratri, patruo et avunculo: solum autem maritum tori coniugalis vindicem esse convenit. Quaere de eo cap. 64. tit. 37. lib. 60. Adulterii crimen sanguinis

x) Partem huius scholii etiam Fabr. habet, sed in plura fragmenta dissectam. y) Illud οὐ, quod habet Cod. Coisl. unciis includendum putavi, quum ferri non possit. z) Fabr. ἐνενηνεκμένη. a) τούτου deest apud Fabr. b) Habet Fabr. ἔρουν ἐξορίαν. Deest in Cod. Coisl. c) Sic Cod. Coisl. Sed Fabr. ἐπὶ μὲν τῶν δι' αἵματος ἐχόντων τὴν καταδικῆν.

τιτ. τοῦ ξ. βιβ. ὅτι δὲ καὶ δι' αἵματος ἔχει τὴν τιμωρίαν τὸ
 περὶ μοιχείας ἐγκλημα, φησὶν τὸ ξζ. d) κεφ. τοῦ λζ. τιτ. τοῦ
 ξ. βιβ. ἔχον οὕτως. Οἱ μοιχοὶ τυπτόμενοι καὶ κοινευόμενοι
 ὄντοκοπεύσθωσαν. λέγει καὶ λβ. νεαρά τοῦ κυρίου Λέοντος
 τοῦ βασιλέως ἀκολουθῶνς τούτῳ, τῇ ἑνὸς ἐκτομῆ ἀμφοτέρους
 τοὺς ἐναγομένους ὑποβάλλεσθαι. περὶ δὲ τῆς προικὸς τῆς μοι-
 χαλίδος ὁ ζ. τιτ. τοῦ κη. βιβ. κεφ. α. θεμ. β. ἐτι γε μὴν
 καὶ αὐτὴ ἡ ἡθθεῖσα νεαρά τοῦ κυρίου Λέοντος σαφῶς διεξίσαι.
 καὶ τῶς καὶ ἡ ἑνὸς ἐκτομῆ δι' αἵματος, δοκεῖ. ἔξεστιν δὲ,
 τότε τὸν μοιχὸν καὶ τὴν μοιχαλίδα φονεῖν, οἷοςδήποτε ἂν
 ἦν ὁ μοιχὸς, τῷ πατρὶ τῆς κορῆς, οὐ μὴν τῷ ἀνδρὶ, εἰν ἐν
 αὐτῷ τῷ ἔργῳ τῆς μοιχείας αὐτῆρ καταλάβῃ ὑπεξούσιον αὐτοῦ
 οὐσαν, ἢ γονὴν ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν ᾧ μένει, καὶ ἐν τῷ τοῦ γαμ-
 βροῦ. καὶ τὸ γ. θε. τοῦ κβ. κεφ. τοῦ λζ. τιτ. τοῦ ξ. βιβ.
 φησὶν, οὐ ἡ ἀρχὴ ἐφέταται τῷ πατρὶ, οὐ μὴν τῷ ἀνδρὶ, πάντα
 μοιχὸν φονεῖν. ὕπαγει δὲ τὸ δ. αὐτοῦ θεμ. τῷ ἀνδρὶ ἔξε-
 στιν ἐν μόνῳ τῷ ἰδίῳ οἴκῳ φονεῖν τὸν μοιχόν, ἀλλ' οὐ πάντα,
 ἀλλὰ τὸν προκαγοῦν καὶ τὸν ἐπιδειξάμενον πρώην παιγνιχῆρ
 τέχνην, καὶ τὸν ἐν σκῆρ προελθόντα ἐπὶ τῷ ἀσπῆ ἢ ὀρχήσα-
 σθαι, καὶ τὸν ἐν δημοσίῳ δικαστηρίῳ καταδικασθέντα καὶ μὴ
 ἀποκαταστάτα, καὶ τὸν ἀπελεύθερον αὐτοῦ ἢ τῆς γυναικὸς
 ἢ γονέων ἢ παίδων αὐτῶν, εἰ καὶ μέρος ἐπ' αὐτοῖς ἔχουσι
 ἕτεροι, καὶ δούλον. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κη. βιβ. τιτ. ζ. κεφ. ε.
 ἢ ριζ. νεαρ. κεφ. ββ. θεμ. β. φησὶν, ὡς εἴπερ τις ὑποπτεύ-
 σει, τινὰ εἰκὸς βουλεύσθαι τῆς ἰδίας γαμετῆς συμπαιζέσθαι
 σφαρροσύνη καὶ τὰ ἐξῆς. ζητεῖ ἐν τῷ ἡθθέντι βιβ. καὶ τιτ.
 εἴπομεν καὶ περὶ ἐγκλημάτων τῶν ἐχόντων δι' αἵματος τὴν
 τιμωρίαν. ἡ ποινὴ ἢ κατὰ ἀνδροφόνων ἐπὶ μὲν τῶν ἐντιμῶν
 περιορισμὸς ἐστὶ καὶ τελεία δημευσίς· ἐπὶ δὲ τῶν εὐτελῶν
 ξίφει καὶ θηρίοις ὑποβληθῆναι. ταῦτα γὰρ φησὶν τὸ παρα-
 τελευτ. θεμ. τοῦ γ. κεφ. τοῦ λθ. τιτ. τοῦ ξ. βιβ. ἢ δὲ
 νεαρά τοῦ κυρίου βασιλέως τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐν τῷ παρα-
 τελευτ. θεμ. φησὶν, ὅτι, εἰν ἡ συσκευὴ τοῦ φόνου ἐν μελέτῃ
 καὶ δόλῳ καὶ ἡ συνωμοσία καὶ ἐπίθεσις ἀπὸ φανερῆς γνώμης
 ὑπάγουσα καὶ πάσα καταφανὴς εἴη, ὡς προσηγορῆ καὶ συναι-
 νέσει τῶν διαπραξάντων, εἴτε λαὸς συνέστη καὶ τὸν προβάντα
 φόνον ἐνήργησεν, εἴτε οἱ ὑπηρετούμενοι αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ ἐκείνοι
 οἰκιοχέως τούτου ἐτέλειον, ἢ ἄλλους γνωστοὺς αὐτῶν καὶ
 φίλους παρέπεισαν τούτο διαπραξάσθαι, εἰ καὶ ὑπὲρ τοὺς προ-
 τοσπαθίους εἴεν, μηδὲν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος αὐτοὺς ὠφε-
 λείσθαι, ἀλλ' ὡς ἀναξίους κολλάσθαι καὶ ἀποθνήσκειν. φησὶν
 δὲ καὶ κεφ. ζ. c) τοῦ λθ. τιτ. τοῦ ξ. βιβ. ὁ οἰκίαν ἢ σωρὸν
 οἴτου πλησιάζοντα οἴκῳ κανάσας ἐν εἰδήσει τυπτόμενος γίνεταί
 πυρὶ κανστίος.

† Λόεσκει, τὸν μοιχὸν ξίφει ὑποκείσθαι· ὥστε οὐ μόνον
 κεφαλικὸν ἐστὶ τὸ τῆς μοιχείας ἐγκλημα, ἀλλὰ δι' αἵματος ἔχει
 τὴν τιμωρίαν, καὶ ὅμως περὶ αὐτοῦ πακτεύειν καὶ διαλύεσθαι
 οὐκ ἔξεστιν. [Sch. c. I. 811.]

[χωρὶς τοῦ τῆς πλαστογραφίας ἐγκλήματος] Ζητεῖ βιβ. ξ. τιτ. μα. κεφ. νς. περὶ τὸ τέλος καὶ νεαράν ζ.
 τοῦ κυρίου Λέοντος, ἀφ' ὧν μάθης, ποτε ὁ πλαστογράφος
 ἀποτέμεται. τὸ μὲν γὰρ ἡθθεν κεφ. φησὶν, ἀποτέμεσθαι τὸν
 πλαστογράφον μεγίστου τινὸς ἁμαρτηματος. ἢ δὲ ἡθθεῖσα
 νεαρά ἐξηρνεῖται, τί ἐστὶ τὸ μέγιστον ἁμαρτημα, ὅταν δηλαδὴ
 θάνατον ἐμελλεν ὑποστήναι ὁ, καθ' οὐ γέγονε τὸ πλαστόν.

λζ. f) Διαλυσάμενός τις καὶ βουλόμενος ἀνατρέψαι
 τὴν διάλυσιν ἔλεγεν, ὅτι μὴ ἔχων μου τὰ δικαιώματα,
 ὅτε διελυσάμην, συνηραπάγην ὑπὸ τοῦ ξμοῦ ἀντιδίκου.
 νῦν δὲ εἰρῶν g) τὰ ἐμὰ δικαιώματα καὶ h) παρακαλῶ
 τὴν διάλυσιν ἀνατρέψαι, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ταύτην μὲν
 αὐτοῦ τὴν δικαιολογίαν οὐ προσεδέξατο· λέγει δέ, ὡς,
 εἰν ἀποδείξῃς, ὅτι ὁ δικάδικός σου ἢ δι' ἐαυτοῦ ἢ δι'
 ἐτέρου ὑπέλειτο i) τὰ δικαιώματά σου, δι' ὧν ἢ ἀλήθειά
 σου k) ἀπεδείκνυτο, καὶ οὕτως l) τὴν πρὸς σὲ διάλυσιν
 ἐποίησται, εἰ μὲν εἰ σώζεται σοι m) ἢ ἀγωγή· (κεχρη-
 γὰρ ψιλῶν συμφώνων διελύσω n) ἐπιτρέπω σοι κινή-
 σαι καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν τὴν σὴν ἀγωγήν o)· καὶ εἰν
 ἐκεῖνος ἀντιθήσῃ p) σοι τὴν τοῦ συμφώνου παραγρα-
 φήν, δίδωμί σοι δόλον ἀντιπαραγραφῆν. εἰ δὲ τελείως

quoque poenam ingerere, dicitur cap. 67. tit. 37. lib. 60.
 his verbis: Adulteris verberatis et tonsis nares abscin-
 dantur. His consequenter Novella 32. Imperatoris do-
 mini Leonis dicitur, narium abscissione utrumque reum
 puniri. De dote autem adulterae tit. 7. lib. 28. cap. 1.
 them. 2. et praeterea praedicta Novella domini Leonis
 sapienter disserit. Tamen narium quoque abscissio poena
 sanguinis esse videtur. Adulterum autem et adulteram
 occidere, qualiscunque adulter sit, patri mulieris, nec
 vero marito licet, si eam, in potestate scilicet sua con-
 stitutam, in ipso adulterio deprehenderit, sive in domo,
 in qua manet, sive in domo generi. Them. 3. cap. 22.
 tit. 37. lib. 60. hoc dicitur, cuius initium: Patri, non
 etiam marito, omnem adulterum occidere licet. Subiicitur
 autem themate 4. eiusdem: Marito in sua tantum
 domo adulterum occidere licet, sed non omnem, sed
 lenonem, et qui artem ludicram ante fecerit, et qui
 in scenam prodierit ad cantandum vel saltandum, et
 publico iudicio condemnatum nec restitutum, et liberum
 suum vel mulieris vel parentum vel liberorum suorum,
 licet partem in eis habeant alii, et servum. Sed et lib.
 28. tit. 7. cap. 5. vel Nov. 117. cap. 12. them. 2.
 dicitur, si quis suspicatus fuerit, aliquem uxoris suae
 pudicitiam eludere velle, et quae sequuntur. Quare
 praedicto lib. et tit. Etiam de criminibus, quae poenam
 sanguinis irrogant, diceremus. Poena homicidarum et
 quidem honestiorum deportatio est et omnium bonorum
 publicatio: humiliorum autem, ut gladio feriantur et
 bestiis obiciantur. Haec enim dicuntur them. penult.
 cap. 3. tit. 39. lib. 60. Sed in Novella dopini Impera-
 toris Porphyrogenetae them. penult. dicitur: Si caedes
 meditatione et dolo commissa, et conspiratio et insidiae
 consilio manifesto structae sint, et dilucide apparuerit,
 mandato et consensu interfectorum vel turbam consti-
 tisse et caedem commisisse, vel eos ipsos vel ministros
 eorum manibus suis hanc perpetrasse, vel eos alii sibi
 notis et amicis persuasisse, ut caedem perpetrarent,
 licet supra Protospatharios sint, nullam ex dignitate
 utilitatem habeant, sed tanquam indigni puniantur et
 supplicio afficiantur. Dicitur quoque cap. 7. tit. 39.
 lib. 60. eum, qui aedificium vel cumulum frumenti aedi-
 ficio adiacentem sciens incenderit, verberari et igne
 comburi.

Placet adulterum gladio puniri: ut non solum ad-
 ulterii crimen capitale sit, sed et poenam sanguinis in-
 ferat: et tamen de eo neque pacisci, neque transigere
 licet.

3) excepto falsi crimine] Quaere lib. 60.
 tit. 41. cap. 56. circa finem et Novellam 7. domini Leo-
 nis, unde disces, quando falsarius capite puniatur. Prae-
 dicto enim cap. dicitur, falsarium capite puniri, si maxi-
 mum quid admissum sit, Praedicta autem Novella expli-
 cat, quid sit maximum admissum, quam scilicet mortem
 passurus sit is, adversus quem falsum commissum est.

XXXVI. Quidam, qui transegerat et transactio-
 nem rescindere volebat, dicebat: cum tempore trans-
 actionis instrumenta mea non haberem, ab adversario
 meo conturbatus sum. Nunc autem repertis instru-
 mentis meis postulo, transactionem rescindi. Verum
 Princeps hanc eius allegationem non admisit: ait
 autem: Si probaveris ¹⁾, adversarium tuum vel per
 se, vel per alium instrumenta tua subtraxisse, quibus
 veritas probabatur, atque ita tecum transigisse: si
 quidem adhuc actio tibi superest ²⁾, (nudo enim pacto
 transegisti) permitto tibi, ut etiam post transactionem
 actione tua experiaris: et si ille pacti exceptionem tibi
 obiecerit, doli replicationem tibi tribuo. Si vero actio
 tua transactione penitus sublata est, actionem de

L. 19.
 C. II. 4.

d) Apud Fabr. T. VII. p. 634. cap. 73. e) apud Fabr. f) Cap. 36. legitur in Syn. p. 144. sq. g) Sic Cod. Coisl. et Fabr. Syn. εἴρον. h) καὶ Cod. Coisl. Deest apud Fabr. i) Fabr. ὑπέλειτο. k) σοι deest in Syn. l) Syn. οὕτω. m) σοι deest in Syn. n) Syn. διελύσω. o) Syn. τὴν συναγωγῆν. p) Fabr. ἀντιθήσῃ. Syn. ἀντιθήσει.

ἀνηρέθη σοι ¹⁾ ἡ ἀγωγή διὰ τῆς διαλύσεως, δίδωμί σοι κατ' αὐτοῦ τὴν περὶ δόλου ἀγωγήν εἴσω τῶν ὠρισμένων αὐτῇ χρόνων.

ἐὰν ἀποδείξη] Θεοδώρου. Οὐκ ἀνατρέπει τις, ἢ ἐποίησε διάλυσιν, διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὸν τὰ ἴδια δικαιώματα ἐν τῷ καιρῷ τῆς ποιήσεως αὐτῆς, εἰ μὴ ἄρα ὁ ἀντίδικος αὐτοῦ ἢ ἄλλος δι' ἐκείνου αὐτὰ παρεκράτησεν. ἀνάγνωθι βιβ. η. τιτ. ηβ. διατ. δ.

σώζεται σοι ἡ ἀγωγή] † Ἄνευ προστίμου. [Sch. d. I. 811.]

τὴν περὶ δόλου ἀγωγήν] Ἐπειδὴ πᾶσα ἀγωγή ἀνήρηται αὐτῷ πολλοῦ γενομένης Ακουιλιανῆς τῆς διαλύσεως, εἰκότως δίδωσι τὴν δὲ δόλο· οὐκ εἶναι γὰρ περιλείπεται, ἵνα εἴπωμεν, ὅτι κωλυμένης αὐτῆς ἀντιπλήθην ὁ θεὸς τὴν τῆς διαλύσεως παραγραφὴν, καὶ λοιπὸν ἐκείνος κερχεται ὀφειλικτίον δόλου.

L. 20. C. II. 4.

λζ'. Ἡ διατάξις ἐν ἀρχῇ κανονίζει, ἰσοδυναμεῖν τὴν διάλυσιν τῇ ἀποφάσει· ἐπειδὴ οὐδὲν, φησὶν, οὕτω συνάδει τῇ κρίσει τῶν ἀνθρώπων, ὡς τὸ φελλίτιον τὰ συναρθέοντα αὐτοῖς. καὶ οὐδὲ ἀρκεῖ πρὸς ἐνατροπὴν τῶν συμφωνηθέντων τὸ ἐν δευτέρῳ ὥρα τῆς νυκτὸς γεγενῆσθαι τὰ σύμφωνα ἦτοι τὴν διάλυσιν· ὁπότε οὐδὲ εἰς χρόνος τῶν ὑγιαίνοντων τὸν λογισμὸν καὶ μειζόντων ὄντων τῶν κέ. ἐνιαυτῶν τὴν συναίνεσιν δύναται ¹⁾ ἀνατρέψαι.

τῇ ἀποφάσει] Θεοδώρου. Ἰσοδυναμεῖ τῇ ἀποφάσει ἡ διάλυσιν, ἀνάγνωθι τὴν λβ'. διατ. τοῦ παρόντος τιτ.

Σημειῶσαι τὸν ἐν ἀρχῇ κανόνα τῆς διατάξεως, ὅτι ἰσοδυναμοῦσι ταῖς ἀποφάσει αἱ διαλύσεις.

Τοῦ Ρωμαίου ²⁾. Ἐχρησάμεν γὰρ αὐτῷ ποτε ἀσφαλῶς, ἤρκα τις μετὰ τὴν πρώτην τελείαν καὶ πληροτέραν διάλυσιν ματην ἀναπαλαίνας εἰς δευτέραν διάλυσιν ἤνεγκε τὸ πρῶμα· ἐγὼ γὰρ τῷ κανόνι τῆς διατάξεως χρησάμενος εἶπον, ὅτι, ὡς περὶ ἡ μετὰ ἀποφασιν διαλύσεις οὐκ ἐρωταί, οὕτως οὐδὲ ἡ μετὰ πρώτῃν διάλυσιν γενομένη δευτέρα διάλυσις ὀφείλει συνεστάναι, καὶ παρεγενομένη ἀνατρέψαι τὴν δευτέραν διάλυσιν, συγκρίνας αὐτὴν τῇ μετὰ ἀποφασιν γενομένη διαλύσει.

† Τῆς ἐρωμένης ἀποφάσεως ἀνατροπὴ οὐκ ἔστι. τοῦτο δέ, φησὶ, κριτεῖ καὶ ἐπὶ διαλύσεως. [Sch. e. I. 811.]

ἐν δευτέρῳ ὥρα τῆς νυκτὸς] Σημειῶσαι, ὅτι, ὡς περὶ ἐν ἡμέρῃ, οὕτως καὶ ἐν νυκτὶ καλῶς διαλυόμεθα. ἔργως δὲ καὶ, τί εἴρηται περὶ νυκτὸς ἐν τοῖς πρώτοις, ὡς ἀπὸ τοῦ Παύλου, καὶ σημειῶσαι τὸν κανόνα τοῦ Παύλου τὸν γενικώτατον, ὅτι, εἴ τι ἐν ταῖς εἰκοσι τέσσασι ὥραις ἐπράχθη, τοῦτέστι, ἐν τῷ προηγουμένῳ ἡμίσει τῆς νυκτὸς καὶ ἐν τῇ ἡμέρῃ, καὶ ἐν τῷ ἐπιόντι ἡμίσει τῆς νυκτὸς, οὕτως ἔστιν, ὡς ἐν οὐδέποτε ὥρα τῆς ἡμέρας γενομένη. ἀλλὰ τοῦτο νόησον, εἰ μὴ νόμος ἰδικῶς ἐν καιρῷ ἡμίσει ἐπιτρέπει τί ποτε πράχθῃ· τότε γὰρ ἀνάγκη, ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ πράττεσθαι τὸ εἰρημένον τῷ νόμῳ, καθ' ὃν αὐτὸς ὁ νόμος προδιωρισεν. οἷον τὸν ἐν νυκτὶ κλεπτόντα ἔξεστι ἀκινδύνως φρονεῖν· καίτοι τὸν ἐν ἡμέρῃ κλεπτόντα οὐκ ἔξεστιν. ὅσα οὖν ἀπὸ νόμου ὀφίσταται, ὡς ἀπὸ νόμου ὀφείλοντα πράττεσθαι, ταῦτα ἐν ἑτέρῳ καιρῷ πραττόμενα οὐκ ἰσχύει διὰ τὴν ἰδικὴν τοῦ νόμου κλεῖσιν. ὀλίγα δὲ σφόδρα ἔστι τὰ ἐν ἡμέρῃ ὥραις ἢ καιροῖς ὀφείλοντα πράττεσθαι. ὡν ὑπερηρμημένων ἅπαντα τὰ ἄλλα ἐν πάσαις ταῖς ὥραις πράττεται, μάλιστα καὶ διὰ τὸν κανόνα τῆς διατάξεως ταύτης τὸν λέγοντα, μηδὲ ἕνα χρόνον τοῖς ἐρωμένοις τὸν λογισμὸν καὶ μειζοσιν οὐσι τῶν κέ. ἐνιαυτῶν ἀποβάλλεσθαι τὴν τούτων συναίνεσιν.

† Συνάδει τοῦτο τῷ εἰρημένῳ· εἴ τι ἐν ταῖς κδ'. ὥραις ἐπράχθη, τοῦτέστι, ἐν τῷ προηγουμένῳ ἡμίσει μερὲς τῆς νυκτὸς καὶ τῷ ἐπομένῳ, οὕτως ἔστιν, ὡς ἐὰν οὐδέποτε ὥρα τῆς ἡμέρας γίνεται. τοῦτο δὲ νόησον, εἰ μὴ νόμος ἰδικῶς ἐν καιρῷ ἡμίσει ἐπιτρέψει τί πράχθῃ· τότε γὰρ ἀνάγκη, ἐν ἐκείνῳ καιρῷ πράττεσθαι τὸ εἰρημένον τῷ νόμῳ· οἷον τὸν ἐν νυκτὶ κλεπτόντα ἔξεστιν ἀκινδύνως φρονεῖν. καίτοι τὸν ἐν ἡμέρῃ οὐκ ἔξεστιν, ὡς περὶ ἐπὶ τοῦ φρονεομένου ἐν νυκτὶ κλεπτόν. [Sch. f. I. 811.]

μεῖζόντων] * Ὁ ἥτιον οὐ δοκεῖ ἔχειν λογισμῶν.

dolo ³⁾ adversus eum intra praestitutum huic actioni tempus tibi tribuo.

1) si probaveris] Theodori. Non rescindit quis eam, quam iniit transactionem, ideo, quod tempore transactionis instrumenta sua non habeat, nisi forte adversarius eius vel alius per illum haec retinuerit. Lege lib. 8. tit. 52. const. 4.

2) actio tibi superest] Glossa interlinearis. Quod stipulatio Aquiliana interposita non sit.

3) actionem de dolo] Quia omnis actio peremta ei est, facta Aquiliana stipulatione, merito de dolo actionem tribuit: non enim superest pristina actio, ut dicere possimus, ea mota reum exceptionem transactionis obicere, et postea actorem doli replicatione uti.

XXXVII. Constitutio initio definit, transactionem eandem vim habere cum re iudicata ¹⁾. Si quidem, inquit, nihil tam fidei congruit humanae, quam ea, quae placuerunt, custodiri. Nec ad rescissionem placitorum sufficit, quod secunda hora noctis ²⁾ pactum sive transactio intercessit: quum nullum tempus eorum, qui sanae mentis et maiores ³⁾ XXV. annis sunt, consensum turbare possit.

1) cum re iudicata] Theodori. Transactio cum re iudicata eandem vim habet. Lege const. 32. huius tit.

Nota regulam initio constitutionis positam, transactiones cum rebus iudicatis eandem vim habere.

Romani. Hac regula enim aliquando me tuitus sum, quum quis post primam absolutam et perfectam transactionem frustra repugnans rem ad transactionem iterum faciendam ferret: regula enim constitutionis usus dixi, sicuti transactio post rem iudicatam non valet, sic nec transactioem secundam post primam transactionem factam ratam esse debere, et pervici, ut secunda transactio rescinderetur, cum eam transactioni post rem iudicatam factae compararem.

Validae rei iudicatae rescissio non est. Hoc autem, inquit, in transactione quoque obtinet.

2) secunda hora noctis] Nota, sicut die, ita et noctu recte nos transigere. Nosti etiam, quid de nocte initio tituli dictum sit, uti a Paulo. Nota regulam generalem a Paulo propositam, si quid intra viginti quatuor horas gestum sit, id est, priore dimidia parte noctis et die, et sequenti dimidia parte noctis, id perinde esse, ac si qualibet diei hora gestum esset. Verum hoc accipe, nisi lex specialis certo tempore aliquid fieri permittat: tunc enim illo tempore, quod lege continetur, fiat necesse est, quo lex definivit. Verbi causa, eum, qui noctu furtum committit, impune occidere licet: eum vero, qui die furatur, occidere non licet. Quae igitur legibus definita sunt, ut secundum leges fieri debeant, haec alio tempore gesta non valent, propter speciale legis praeceptum. Sed valde rara sunt, quae certis horis vel temporibus geri debent. Quibus exceptis reliqua omnia omnibus horis geruntur, maxime propter regulam hac constitutione proditam, nullum tempus his, qui sanae mentis sunt et maiores XXV annis, consensum auferre.

Hoc simile est ei, quod dicitur: Si quid in viginti quatuor horis actum sit, hoc est duabus dimidiatis noctibus et luce media, perinde est, ac si quavis hora lucis actum esset. Hoc autem accipe; nisi lex specialiter aliquid certo tempore fieri permittat: tunc enim eo ipso tempore, quod lege continetur, id fiat necesse est. Verbi causa, furem nocturnum impune occidere licet: diurnum autem non licet, ut furem nocturnum.

3) maiores] Minor rationem habere non videtur.

q) Syn. συν. r) δύναται Cod. Coisl. Deest apud Fabr. s) Hoc uomen ad marg. alia manu scriptum est.

λγ'. Φιλωνεικίας τ) τινές ἔχοντες πρὸς ἀλλήλους περὶ τινας ὑποθέσεις, διελύσαντο μὲν ἐπὶ τῷ λόγῳ χάριν δοθῆναι τῷ ἐνάγοντι λόγῳ διαλύσεως τόνδε τὸν ἀγρὸν ἢ τόνδε τὸν οἶκον. ἔδοξε δὲ αὐτοῖς ὠνεακὸν υ) γενέσθαι ἐπὶ τούτῳ τῷ ἀγρῷ ἢ τῷ οἴκῳ ὡσανεὶ δῆθεν ἔξ ἀγορασίας λαμβάνοντος τούτου τὸν ἀγρὸν ἢ τὸν οἶκον τοῦ διαλυσαμένου. καὶ γέγονεν τὸ ὠνεακὸν εἰκονικῶς· τῇ δὲ ἀληθείᾳ ὡς ἀπὸ διαλύσεως ἔλαβε τὸν ἀγρὸν ἢ τὸν οἶκον. ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ὁ πρὸς αὐτὸν διαλυσάμενος ἔλεγεν· ἐπειδὴ πέπρακά σοι τόνδε τὸν ἀγρὸν ἢ τόνδε τὸν οἶκον, ἀποδείξον, ὅτι τὸ τίμημα κατέβαλέ μοι, ἢ μὴ δυνάμενος τοῦτο ἀποδείξαι, νῦν κατὰβαλέ μοι τὸ τίμημα· ἐπεὶ κινῶ κατὰ σοῦ τὴν ἐπ' αὐτῷ ἀγωγὴν, ὡς παλῆσας σοι καὶ μὴ πληρωθεὶς τὸ τίμημα. ταῦτα τοῖνυν διδάσκει τὸν βασιλέα ὁ λαβὼν τὸν ἀγρὸν ἢ τὸν οἶκον λόγῳ διαλύσεως, καὶ ἀντιγράφει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς οὕτως. Ὅποτε ταῦτα, ἅτινα διαλύσεως ἐνεγεν δοθῆναι ἢ κατασχεθῆναι συνεφωνήθη, ὡσανεὶ ἀγοραστὴν τούτων, ὃν λαβεῖν ἔδοξε, κατέχειν αὐτὰ γέγραπται, τούτων, ἅτινα κατὰ προσποίησιν πράττονται, ὡς μηδὲ v) γεγονότων παραλαμβανομένων, μάτην τοῦ πλαστοῦ τιμήματος ἐπιζητεῖται ἢ ἀπαριθμησις w).

φιλονεικίας τινές ἔχοντες] Θεοδώρου x). Σημειώσαι τέως y) τὸ σῆμα τῆς διαλύσεως, ὅτι δυνατὰ τις z) τὰ συμφωνηθέντα ἀπὸ διαλύσεως δοθῆναι αὐτῷ ἢ μείναι παρ' αὐτῷ, ταῦτα ὡς ἔξ ἀγορασίας δῆθεν a) λαβεῖν, καὶ οὐδὲ b) ἐμποδίζει ἢ εἰκονικῆς πρᾶσις τῇ δυνάμει τῆς διαλύσεως. σημείωσαι δὲ καὶ τὸν δευτέρου κανόνα τῆς διατάξεως, ὅτι, ὅσα κατὰ προσποίησιν γίνονται c), ταῦτα d) ἀντὶ μηδὲ γεγονότων e) παραλαμβάνεται, καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν εἰκονικῶς γενομένων πρᾶσεων οὐ χρὴ ζητεῖσθαι τὴν τοῦ τιμήματος καταβολήν. [Sch. g. l. 812.]

ἀπόδειξον] Θεμίτισον, ἐνδαμνεύσθαι τὴν dietiam, ἧς ἐπιός ἢ ἀναργυρία ἀντιτίθεται κατὰ τοῦ λέγοντος κατὰβαλεῖν· αἰεὶ γὰρ αὐτὸς ἀποδείκνυσαι, ἔνθα εἰσάγεται δηλονότι ἀναργυρία, εἴτε ἐπὶ τῶν στοιχείων, εἴτε ἐπὶ τῶν διπλευρῶν. διὰ τοῦτο ἐνταῦθά φησιν, ἀποδείξον, ὅτι τὸ τίμημα κατέβαλέ μοι, ἢ μὴ δυνάμενος τοῦτο ἀποδείξαι κατὰβαλέ μοι τὸ τίμημα, ὡς ἐπὶ διαμεινωμένης τῆς dietias· ταύτης γὰρ διελευσῆς οὐδεμίαν ἔχει τὸ πρᾶγμα λοιπὸν ζήτησιν, καθά φησιν ἡ κειμένη διατ. ἐν τῷ α'. tit. τὸ κγ'. βιβ. κεφ. οα'. ταύτην οὖν τὴν διατάξιν ἀναργυρία ἐπιμελῶς καὶ γνώσει τὰ περὶ τὴν ἀναργυρίαν.

λδ'. τ) Διαλυσάμενός τις ἐν μείζονι ἡλικίᾳ τῶν εἴκοσι πέντε ἐνιαυτῶν, ἅμα τῷ γενέσθαι τὴν διάλυσιν διεμαρτύρητο τὸν διαλυσάμενον πρὸς αὐτόν, ὡς δόλον αὐτῷ πεποιηκότα. καὶ μετὰ τοῦτο προσῆλθε βασιλεῖ, θέλων ἀνατρέφαι τὴν διάλυσιν, καὶ ἀντέγραψε πρὸς αὐτόν ὁ βασιλεὺς οὕτως. Ἐὰν z) μείζων ὑπάρχων διελύσω, εἰς ἀνατροπὴν τῆς διαλύσεως ἢ περὶ τοῦ δόλου μαρτυρία h) οὐκ ἔξαρκεῖ.

διαλυσάμενός τις] Θεοδώρου. Ἀνάγνωθι τοῦ κωδ. tit. κβ'. διατ. β'. καὶ δ'. καὶ βιβ. ε'. tit. ις'. διατ. η'. τοῦ αὐτοῦ. οὐκ ἀνατρέπει ὁ μείζων ἢ ἐποίησε διάλυσιν, εἰ καὶ διεμαρτυρούμενος εἶπεν, αὐτὴν κατὰ δόλον γενέσθαι. φησὶν γὰρ ἢ α'. διατ. τοῦ παρόντος tit. ὡς, εἰ καὶ ὁμολογήσει, κατὰ δόλον αὐτοῦ γέγονεν ἢ διάλυσιν i). ἔγνωσ ἐκ τῆς κβ'. διατ. τοῦ παρόντος tit. τὸ δὲ μείζον φησιν ἢ λς'. διατ. τοῦ αὐτοῦ tit. ὡς, κὰν μὴ λάβῃ τὰ δόξαντα, οὐκ ἀνατρέπει ὁ μείζων, ἢν ἔξετετο διάλυσιν, ἀλλὰ μόνον κινεῖ εἰς τὸ πληρωθῆναι τὰ συμφωνηθέντα ἢ τὰ ἐπερωτηθέντα κατὰ τὴν ζ'. διατ. τοῦ παρόντος tit.

διεμαρτύρητο] Ὅμοίως κείται κατωτέρω τούτῳ τῷ βιβ.

t) Sic Cod. Coisl. Fabr. φιλονεικίας. u) Quae sequuntur usque ad εἰκονικῶς desunt apud Fabr. Exhibet ea Cod. Coisl. Ceterum Fabr. habet ὠνεακόν. v) Sic melius Cod. Coisl. quam Fabr. δὲ μὴ. w) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἀριθμησις. x) Idem scholium habet Fabr. T. I. p. 812. non tamen praefixo Theodori nomine. y) Fabr. τοῦτο. z) δυνατὰ τις deest ap. Fabr. a) Fabr. addit φυλάττειν καὶ. b) Fabr. οὐδὲν. c) Fabr. πράττεται. d) ταῦτα deest ap. Fabr. e) Fabr. γεγονότος. f) Cap. 39. legitur in Syn. p. 145. g) Sic Cod. Coisl. Fabr. et Syn. εἰ. h) Syn. διεμαρτυρία. i) Deesse nonnulla videntur.

XXXVIII. Quidam, qui controversias de causa quadam inter se habebant 1), transegerunt ita, ut verbi causa actori transactionis nomine fundus ille vel aedes illae darentur. Placuit autem iis, ut emtionis instrumentum de eo fundo vel aedibus conficeretur, quasi is, qui transegit, ex causa emtionis hunc fundum vel has aedes accepisset. Et instrumentum emtionis simulate conceptum est: revera autem ex transactione fundum vel aedes consecutus est. Verum postea, qui cum eo transegerat, dicebat: quia hunc agrum vel has aedes tibi vendidi, pretium te mihi exsolvisse doce 2): aut si hoc docere non poteris, nunc pretium mihi solve: si quidem ago adversus te a actione venditi, quod tibi vendiderim et pretium mihi solutum non sit. Qui igitur fundum vel aedes accepit ex causa transactionis, hoc Principi probat, eique Princeps ita rescribit: Cum ea, quae transactionis causa dari aut teneri convenit, velut emptorem eum, quem accipere placuerat, obtinere scriptum sit, his, quae simulate geruntur, pro infectis habitis, frustra ficti pretii postulatur numeratio.

L. 21. C. II. 4.

1) quidam, qui controversias - habebant] Theodori. Nota interea hanc transactionis formam, ut quis ea, quae eum ex transactione accipere vel retinere placuit, quasi ex emtionis causa accipere possit, nec simulata venditio transactionis effectui impedimento sit. Nota et secundam regulam constitutionis, ea, quae simulate gerantur, pro infectis haberi, et in venditionibus simulate confectis pretii numerationem non postulari.

2) doce] Finge, adhuc currere biennium, intra quod exceptio non numeratae pecuniae opponitur ei, qui se solvisse contendit: hic enim semper probat, si exceptio non numeratae pecuniae obicitur, sive in strictis, sive in bilateralibus contractibus. Ideo hoc loco ait, doce, te pretium mihi exsolvisse, aut si hoc docere non poteris, pretium mihi solve, cum biennium nondum praeterlapsum sit: hoc enim praeterlapso nullam amplius resdisceptionem habet, ut ait constitutio posita tit. I. lib. 23. cap. 71. Hanc igitur constitutionem diligenter lege et materiam de exceptione non numeratae pecuniae discas.

XXXIX. Quidam, qui maior viginti quinque annis transegit 1), illico transactione facta contestatus est 2) adversus eum, qui cum ipso transegerat, dolo eum egisse. Postea Principem adiit, transactionem rescindi postulans, eique Princeps ita rescripsit: Si maior transegisti, ad rescissionem transactionis de dolo contestatio non sufficit.

L. 22. C. eod.

1) quidam, qui - transegit] Theodori. Lege Cod. tit. 22. const. 2. et 4. et lib. 5. tit. 16. const. 8. eiusdem. Maior transactionem, quam fecit, non rescindit, etsi testato denuntiaverit, dolo eam factam esse. Ait enim const. I. huius tit. Didicisti e const. 22. huius tit. Maius autem dicitur const. 36. eiusdem tit. maiorem viginti quinque annis, etiamsi non accepit ea, quae ei dari placuit, transactionem factam non rescindere, sed agere tantummodo, ut impleantur ea, quae dari convenit vel quae promissa sunt, secundum const. 6. huius tit.

2) contestatus est] Similiter dicitur infra hoc

τιτ. τοῦ μέτους καῦσα, ὅς ἐστιν λέ'. ἐν τῇ δ'. τοῦ τιτ. διατ. κ) ὅτι τὸ διαμαρτυρησθῆναι τινα, ὡς ἐπαδόν φόβον, οὐκ ἀρκεῖ λ) πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ συναλλαγματος μ) κατὰ φόβον γενομένου. [Sch. h. I. 812.]

L. 23.
C. II. 4.

μ'. Οἶδας, ὅτι τὰ λόγῳ διαλύσεις καταβαλλόμενα οὐ δύναται ν) ἀπαιτεῖσθαι καὶ ἀναλαμβάνεσθαι, ὡς μὴ χρεωστηθέντα. κακείνο δὲ ἔγνωσ, ὅτι ἄτινα καταβαλλόντες ο) οὐκ ἀναλαμβάνομεν, ταῦτα περωτηθέντες ἰσχυρῶς ἀπαιτούμεθα. ἐλθόμεν τοίνυν ἐπὶ τὸ προκείμενον. ἐνήχθη τις παρὰ π) δανεισῶν χρεωστονυμένων ὑπὸ Πέτρου, ὡς διάδοχος ὢν Πέτρου, καὶ διελύσατο περὶ ταύτης τῆς ἐναγωγῆς· συνήρσε γάρ, αὐτὸν ῥητήν τινα ποσότητα δοῦναι τοῖς δανεισταῖς. ἀλλὰ καὶ ρ) κατέβαλλε τὴν συμφωνηθεῖσαν ποσότητα τ). μετὰ ταῦτα προσῆλθε βασιλεῖ λέγων· ἐπειδὴ οὔτε κληρονόμος εἰμι Πέτρου, ἔπερ οὐ ἐνήχθη, οὔτε ἐγγνητῆς αὐτοῦ γέγονα, διαλυσόμενος δὲ ὑπὲρ ταύτης τῆς ἐναγωγῆς κατέβαλον, παρακαλῶ ἀναλαβεῖν, ἂ ς) κατέβαλον. ἀντιγράφει οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς οὕτως. Οὐδὲ ἡ ἐναγωγή τῶν δανεισῶν Πέτρου, ὧτινι Πέτρου ἄλλους γεγονέναι διαδόχους ὁμολογεῖς, εἰ ἔνοχος ὑπὲρ Πέτρου τούτου μὴ γέγονας, τούτεστιν, εἰ μὴ ἐνεγγνήσω αὐτόν, ἐρρωσθαι ἠδύναιο· ἀλλὰ ταῦτα ἀκεραῖον ἐπι τοῦ πράγματος ὄντος ἐπρεπε τρακταῖσθῆναι· ὁποῦ δὲ ς) ἦρθη τὴν ζήτησιν ταύτην διαλύσει τηρηθεῖσαν καὶ τὴν συμφωνηθεῖσαν ὑπὸ σοῦ ς) ποσότητα καταβεβλημένην θεμιτίζεις, τῷ προκαλίματι τοῦ μὴ κεχρεωστημένως αὐτὰ καταβεβλησθαι, ἀναισχύντως δοθῆναι σοὶ τὴν ἀπαίτησιν ἐξαιτεῖς. ὁποῦτε, εἰ καὶ μόνον εἰς ἐπερωτήσιν κατενήκετο, προκαλίματι τοῦ μὴ κεχρεωστημένως ἐπερωτησθαι βοηθεῖσθαι οὐκ ἠδύνατο.

οἶδας] Θεοδώρου. Καὶ ὁ ὑπὲρ τῆς μὴ οὔσης καὶ ματαίας ἀγωγῆς ἡ αἰτίας καταβαλὼν οὐ ὑπεπιτενεῖ, κὰν ἐπὶ διαλύσει ἐδοθήσῃ· ὅτι γὰρ τὰ ἀπὸ τῆς διαλύσεως καταβληθέντα οὐ ὑπεπιτενεῖ, δηλοῖ ἡ β. καὶ ἡ κβ'. διατ. τοῦ παρόντος τιτ. ἰδού καὶ ἐκ ταύτης σημειώσαι τῆς διατάξεως, ὅπερ καὶ ἡ δευτέρα διατ. τοῦ τιτ. ἐνομοθέτησεν, ὅτι ς) καὶ ὑπὲρ ματαίας ἀγωγῆς ὁ διαλυσόμενος οὔτε καταβαλὼν δύναται ὑπεπιτενεῖν ς), ἢ δέδωκε ς), οὔτε ἐπερωτηθεὶς δύναται τὴν ἐπερωτήσιν διαβάλλειν ὡς ἀχρεωστητον. ἰδού γ) γὰρ ἡ διατάξις αὐτῆ καὶ ἀίσχυρον εἶπε τῶν δανεισῶν ἐναγωγῆν· κατὰ γὰρ η) τοῦ μηκέτι ς) κληρονόμου μηδέ ς) ἐγγνητοῦ τοῦ χρεωστοῦ πῶς ς) ἠδύναιο ἰσχύειν ἡ ἐναγωγή; καὶ ὁμοίως τὴν ἐπὶ δ) αὐτῆ, δίκαιον εἶπε ἐρρωσθαι. σημειώσαι δὲ καὶ τὸ τέλος τῆς διατάξεως, ὅτι, ὡς περὶ τὰ καταβαλλόμενα ἐπὶ διαλύσει οὐ ὑπεπιτενεῖται ὡς ἰνδὲ βιτι, οὕτως καὶ ἐπερωτήσιν γενομένη προσάει διαλύσεως οὐκ ἀνατροπῆται ὡς ἰνδὲ βιτι. [Sch. i. I. 812.]

Μέμνησο δὲ τῶν δύο αἰτιῶν, ἃς ὑπεξέλιον σοὶ ἐκ τούτου τοῦ κανόνος ἐν τῷ ὑπομνήματι τῆς ἡ. τούτου τοῦ τιτ. διατάξεως, ἐφ' ᾧ καὶ τὰ λόγῳ διαλύσεως καταβληθέντα ὑπεπιτενεῖται.

οὐ δύναται ἀπαιτεῖσθαι] Ἀπὸ τοῦ ἰνδὲ βιτιου δηλονότι κοινδικαίου, ὡς κεφ. ξε'. τοῦ ε'. τιτ. τοῦ κδ'. βιβ. εἰ γὰρ καὶ μὴ ῥητῶς ἐκεῖνο φησὶν περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' οὖν ἀπὸ τῆς τοῦ τιτ. ἐπιγραφῆς ἐμφαίνεται. ἀνάγνωθι δὲ ἐν τῷ μς'. κεφ. τούτου τοῦ τιτ. παραγραφὴν Θαλελαίου. ζῆτει καὶ βιβ. κδ'. τιτ. ε'. κεφ. κγ'. θεμ. β. καὶ θεμ. γ'. καὶ κεφ. αὐτοῦ κδ'. καὶ κεφ. ξε'. ἀφ' ὧν μάθης, ὅτι καὶ τὰ ἐπὶ διαλύσεως καταβληθέντα πολλάκις ἀναλαμβάνεται, ὅταν δηλαδὴ μὴ ἐρρωται ἡ διάλυσις. ζῆτει καὶ τιτ. αὐτοῦ πρώτον κεφ. κ. καὶ μὴ σοὶ ἐναντιωθῆ· ἐκεῖνο γὰρ οὐ φησὶν περὶ τῶν ἀπὸ διαλύσεως ἐρωτωμένων.

ἀκεραῖον ἐπι τοῦ πράγματος ὄντος] † Οὐκ ἐρρωσθαι, φησὶ, τὴν ἐναγωγῆν λέγειν οὐ κενὸν ἦν, εἴτε διαλύσει

lib. tit. quod metus causa, qui est tit. 35. const. 4. si contestatus fuerim adversus aliquem, me metum esse passum, hoc non sufficere ad rescissionem transactionis metus causa factae.

XL. Nosti ς), ea, quae transactionis causa soluta sunt, veluti non debita repeti ς) et recuperari non posse. Id quoque didicisti, quae soluta non repetimus, ea in stipulationem deducta cum effectu a nobis peti. Ad rem igitur propositam accedamus. Conveniebatur quis a creditoribus Petri tanquam heres Petri, deque actione ea transegerat. Placuerat enim, ut certam pecuniae quantitatem creditoribus exsolveret. Pecuniam promissam quoque solverat. Postea Principem adiit, dicens: quia neque heres Petri sum, cuius nomine mecum actum est, neque fideiussor eius extiti, transactione autem de hac actione interposita solvi, postulo, ut ea recipiam, quae solvi. Imperator igitur ei ita rescribit. Nec intentio creditorum Petri, cui alios extitisse successores profiteris, si obligatus pro Petro non fuisti, hoc est, si fideiussor eius non extitisti, valere potest: sed hoc integro adhuc negotio ς) tractari ς) convenerat: nam cum iam questionem hanc transactione decisam et a te dari placitam quantitatem solutam proponas, huiusmodi indebiti soluti praetextu ς) improbe tibi petitionem concedi ς) postulas: cum, etsi tantum in stipulationem fuisset deducta, indebiti promissi velamento iuvari non posses.

1) nosti] Theodori. Is quoque, qui ex actione vel causa non existente et inani solvit, non repetit, etiamsi transactionis causa solutum sit: transactionis enim nomine soluta non repeti, ostendit const. 2. et 29. hui. tit. Observa ex hac constitutione, quod et secunda tituli constitutione sancitum est, eum, qui de inani actione transegit, nec soluta repetere, nec si promiserit, promissionem tanquam indebitam calumniari posse. Nam haec constitutio invalidam quoque esse dicitur creditorum intentionem: quomodo enim adversus eum, qui nec heres, nec fideiussor debitoris est, intentio valere poterat? Tamen transactionem de ea interpositam valere dicit. Nota quoque, quod in fine constitutionis dicitur, sicut transactionis nomine soluta non repetantur tanquam indebita, sic nec stipulationem transactionis causa factam tanquam indebitam rescindi.

Memor sis duarum causarum, quas ab hac regula excepi in commentario ad const. 8. huius tit. ubi etiam transactionis nomine soluta repetuntur.

2) repeti - non posse] Indebiti scilicet conditione, ut cap. 65. tit. 6. lib. 24. Nam etsi non disertis verbis ibi de hac actione sermo sit, tamen ex inscriptione tituli ostenditur. Lege cap. 46. huius tit. Thalelæi adnotationem. Quaere et lib. 24. tit. 6. cap. 23. them. 2. et 3. et cap. 24. eiusdem et cap. 65. ex quibus discas, etiam transactionis nomine soluta saepe repeti, quum scilicet transactio non valeat. Quaere eiusdem lib. tit. I. cap. 20. Nec tibi repugnare videatur: ibi enim de his, qui transactionis nomine promiserunt, sermo non est.

3) in integro adhuc negotio] Non frustra, inquit, contenderet, intentionem non valere, si neque trans-

κ) Simile schol. habet Fabr. Initium tamen diversum ὁμοίον τούτω τό, ὅτι διαμαρτυρησθῆναι τινα κ. τ. λ. λ) Fabr. addit τούτω. μ) Fabr. addit ὡς. ν) Sic Cod. Coisl. Fabr. δύναται. ο) Sic Cod. Coisl. Fabr. καταβαλλόμενα. π) Sic Fabr. melius, quam Cod. Coisl. περί. ρ) καὶ Cod. Coisl. Deest apud Fabr. ς) Fabr. add. καὶ, quod deest in Cod. Coisl. σ) Fabr. ἄπερ. τ) Mallem δε. υ) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἀπὸ σοῦ συμφωνηθεῖσαν. ς) Inde a verbis καὶ ὑπὲρ ματαίας ἀγωγῆς - τὴν ἐπ' αὐτῆ διαλύσει εἶπεν ἐρρωσθαι hoc scholium habet Fabr. ω) Fabr. ἀναλαμβάνειν. ς) ἢ δέδωκε deest apud Fabr. γ) Fabr. εἰδού male. ζ) γὰρ deest apud Fabr. α) Fabr. μήτε. β) Fabr. μήτε. c) Fabr. addit οὖν. d) Fabr. ἐπ' αὐτῆ.

L. 25.
C. II. 4.

μβ'. Ἐχουσαι γυναῖκες κατὰ μητέρα θεῖον ἢ κατὰ πατέρα, καὶ ἐποφειλόμεναι παρ' αὐτοῦ ἢ διελύσαντο πρὸς αὐτόν, ἢ καὶ ¹⁾ φανερώς δωρούμεναι αὐτῷ ὅλον τὸ χρέος χωρὶς πάσης αἰρέσεως συνεφώνησαν, μὴ ἀπαρτεῖν αὐτόν. ἀλλὰ μετὰ τοῦτο προσήλθον βυσιλεῖ λέγουσαι, ὅτι διὰ τοῦτο διελυσάμεθα πρὸς τὸν θεῖον ἡμῶν ^{m)}, ἦτοι ἐδωρησάμεθα αὐτῷ, ἢν εἴχομεν ⁿ⁾ κατ' αὐτοῦ ἀγωγὴν ^{o)}, ὅτι ἠλπίζομεν ἡμεῖς αὐτοῦ γενέσθαι κληρονόμοι. ἐπειδὴ οὖν νῦν ἐπὶ ἑτέροις ἐτελεύτησε κληρονόμοις, παρακαλοῦμεν ἀνατρέψαι τὴν διάλυσιν ἦτοι δωρεάν ἡμῶν ^{p)}. πρὸς ταύτας οὖν ἀντέγραψεν ὁ βασιλεὺς οὕτως. Ἐάν μείζονες οὖσαι τῶν εἰκοσι πέντε ἐναντιῶν μετὰ τοῦ κατὰ πατέρα ἢ κατὰ μητέρα θεῖον ἡμῶν διελύσασθε, ἢ συνεχωρήσατε αὐτῷ δωρεᾶς ἕνεκεν χωρὶς πάσης αἰρέσεως τὰ παρ' αὐτοῦ ὑμῖν χρεωστούμενα, οὐ διὰ τοῦτο, ὅτι τοῦτο τὸ σύμφωνον θηροτέας τῆς κληρονομίας ἕνεκεν, τουτέστιν, ἐλπίδι τῆς ἐσομένης διαδοχῆς πεποιηκέναι ὑμᾶς ἀποτίθεσθε, ἄλλων αὐτὸν διαδεξιμένων, ἀνανεοῦσθαι τὰ πληρωθέντα ὀφείλει.

ἐάν μείζονες οὖσαι] Θεοδώρου. Ἡ ἐπ' ἐλπίδι κέρδους παρὰ μειζόνων γενομένη διάλυσις οὐκ ἀνατρέπεται τῆς αἰρέσεως μὴ πληρωθείσης. ἀναγνώθι τὴν λδ'. διατ. τοῦ παρόντος τιν. δηλοῖ ἡ διάταξις, ὅτι εἰν ὑπὸ τοιαύτην αἴρεσιν ἐγένετο ἡ διάλυσις ἦτοι ἡ δωρεᾶ, τὴν εἰν γίνονται γυναῖκες αὐταὶ τῷ θεῷ αὐτῷ κληρονόμοι, ἀποτυχοῦσαι τῆς αἰρέσεως, τουτέστι, τῆς ἐλπίδος τῆς κληρονομίας, ἠδύνατο μᾶλλον ἀνατρέπειν τὴν διάλυσιν ἦτοι δωρεᾶν, ὡς ἐπὶ αἰτία ἠήτη γενομένην καὶ μὴ πληρωθείσης τῆς αἰτίας. σιωπηρὰ οὖν ἐλπίς μὴ ἐκφρανομένη οὐ δύναται ἀνατρέψαι διάλυσιν ἢ δωρεάν· ἐκφρανομένη δὲ μᾶλλον καὶ μὴ πρὸς ἔργον ἐκβαίνουσα ἀνατρέπει τὴν δωρεάν ἦτοι τὴν διάλυσιν. εἶπον σοι περὶ αἰτίας σιωπηρᾶς μὴ περαιομένης καὶ ἐν τῷ πρώτῳ βιβ. τῶν δὲ ἑββ. ἔνθα τις ἐλπίζων ἀντιδωρον λαμβάνειν ἢ γνησιώτερον αὐτῷ γίνεσθαι φίλον τινὰ, ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι ἐδωρησάτο καὶ δημαργετῆς τῆς ἐλπίδος.

δωρεᾶς ἕνεκεν] † Σιωπηρὰ οὖν ἐλπίς καὶ μὴ ἐκφρανομένη οὐ δύναται ἀνατρέψαι ἢ διαλύσει δωρεάν· ἐκφρανομένη δὲ μᾶλλον καὶ μὴ πρὸς ἔργον ἐκβαίνουσα ἀνατρέπει τὴν δωρεάν ἦτοι τὴν διάλυσιν. εἰρηται οὖν περὶ αἰτίας σιωπηρᾶς μὴ περαιομένης καὶ μὴ ἐχούσης ἡπεπιτιζόμενα καὶ ἐν τῷ α. βιβ. τῶν δὲ ἑββ. ἔνθα τις ἐλπίζων ἀντιδωρον λαμβάνειν, ἢ γνησιώτερον αὐτῷ γίνεσθαι φίλον τινὰ ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι ἐδωρησάτο καὶ δημαργετῆς τῆς ἐλπίδος. [Sch. o. l. 812.]

L. 26.
C. eod.

μγ'. Γυνὴ περὶ τύχης ἐναγομένη, λέγουσα δέ, ἐλευθέρην εἶναι, καὶ τὸ δὴ τέλος ὡς ἐπὶ διαλύσει συνεφώνησεν, ἑαυτήν μὲν ^{q)} ἐλευθέρην εἶναι, τὰ δὲ τέκνα αὐτῆς δούλα εἶναι τοῦ ἐνάγοντος αὐτοῦ ^{r)}. ἀποδοκιμάζουσα τοίνυν ἢ διάταξις τὴν τοιαύτην διάλυσιν ἀντέγραψεν οὕτως. Τῇ διαλύσει τῆς μητρὸς τοῦδ υἱοῦς αὐτῆς μὴ δύνασθαι δούλους γενέσθαι, ἐγνωσμένου νομίμου ἐστίν.

γυνή] Ἀνωχίτως διαλύεται γυνή, λέγουσα ἑαυτήν μὲν ἐλευθέρην, τὰ δὲ τέκνα αὐτῆς δούλα. οὐ δὲ τοῦτο νοεῖ καὶ ἐπὶ ἀνδρὸς. Ἐρωτ. Ἀρα ἐπειδὴ μητέρα ὑπέθετο διαλυσάμενην, εἶπεν ἀσθενεῖν τὴν διάλυσιν· εἰν δὲ πατήρ εἴη ὁ τοιαύτην ποιησάμενος διάλυσιν, ἔρωται κατὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ ἢ διαλύσει; μάθε, εἰ καὶ πατήρ εἴη ὁ διαλυσάμενος, εἰ καὶ ἐν ποτεστάτῃ ἔχει τοὺς παῖδας, περὶ ὧν διελύσατο, οὐδὲ οὕτως νομίζω τὴν διάλυσιν ἐρῶσθαι. κἂν τὰ μάλιστα γὰρ ὑπεχούσιους ἔχωσι οἱ πατέρες τοὺς παῖδας, ὅμως ἐκποιεῖν αὐτοὺς οὐ δύναται, ὡς ἔγνω ἐν τῷ δ. βιβ. τῶν δὲ ἑββ. εἰς τὴν μικρὰν δὲ πεκούλιο. τοῦ γὰρ πρῶτον εἰπόντος, μετὰ ἐκποιήσεως καὶ ἐλευθερίας καὶ μετὰ τελευτῆν διδόναι ἴσρα ἄνομον τὴν δὲ πεκούλιο, ὁ οὐλπιανὸς ἐν τῷ α. διγ. ἐπήγαγεν, ὅτι τὸ ἀμενασίο καὶ τὸ μανουμισίο εἰς δούλους ἀνήκει, οὐ μὴν εἰς υἱοὺς. εἰ τοίνυν ἀπαλλοτριῶν τὸν ἴδιον υἱὸν οὐ δύναται ὁ πατήρ, οὐδὲ εἰ ἔχει αὐτὸν ἐν ποτεστάτῃ, οὐδὲ καταδουλοῦν αὐτὸν ἀπὸ

XLII. Mulieres, quae patrum aut avunculum sibi obligatum habebant, vel transegerant cum eo, vel etiam totum debitum ei donaturae sine omni conditione pactae erant, ne ab eo peterent. Verum postea Principem adierunt, dicentes: ideo transegitur cum patruo nostro, vel ipsi actionem, quam adversus eam habebamus, donavimus, quod sperabamus, fore, ut ei heredes existeremus. Quum igitur nunc aliis heredibus relictis decesserit, postulamus, transactionem vel donationem nostram rescindi. Ad has ita Princeps rescripsit. Si maiores ¹⁾ viginti quinque annis cum patruo sive avunculo vestro transegitis, vel ab eo vobis debita donationis causa ²⁾ sine omni conditione remisistis: non idcirco, quod hoc pactum hereditatis captandae causa, id est, spe futurae successionis vos fecisse proponatis, aliis ei succedentibus instaurari finita debent.

1) si maiores] Theodori. Transactio a maioribus spe lucri facta non rescinditur, si conditio non extiterit. Lege const. 34. huius tit. Constitutio dicit, si transactio vel donatio sub ea conditione facta sit, si haec mulieres avunculo heredes existerent, conditione, id est, spe hereditatis non impleta, posse eas transactionem sive donationem rescindere, tanquam sub certa causa factam, causa non secuta. Tacita igitur spes non expressa transactionem vel donationem rescindere nequit: expressa autem nec ad effectum perducta donationem vel transactionem rescindit. De causa tacita non impleta dixi quoque lib. I. eorum, qui de rebus sunt, si quis remunerationem sperans vel arctiorem alicuius amicitiam donavit, eumque spes fefellit.

2) donationis causa] Tacita igitur spes nec verbis expressa donationem rescindere vel dissolvere non potest: expressa autem nec ad effectum perducta donationem sive transactionem rescindit. De causa tacita non secuta, quaeque repetitionem non habet, dictum est lib. I. eorum, qui de rebus sunt, ubi quidam remunerationem sperans vel arctiorem alicuius amicitiam donavit, eumque spes fefellit.

XLIII. Mulier ¹⁾, cui status controversia fiebat, quaeque se liberam esse contendebat, tandem transigendi causa pacta est, ut ipsa quidem libera esset, liberi autem ipsius servi actoris essent. Eiusmodi igitur transactionem improbens constitutio ita rescripsit: Transactione matris filios eius ²⁾ non posse servos fieri, notissimi iuris est.

1) mulier] Inutiliter mulier transigit, dicens, se quidem esse liberam, liberos autem suos servos. Hoc de viro quoque intellige. Interrogatio. Num ideo, quia matrem transegisse ponitur, dicitur, transactionem esse invalidam: si vero pater eiusmodi transactionem fecerit, num transactio adversus liberos eius valet? Disce, etiamsi pater sit, qui transegerit, etiamsi liberos in potestate habeat, de quibus transegit, nec ita transactionem ratam esse arbitror. Licet enim patres liberos in potestate habeant, tamen alienare eos non possunt, ut lib. 4. eorum, qui de rebus sunt, tit. de peculio didicisti. Nam cum Praetor dixerit, se post alienationem et manumissionem ad servos spectare, nec vero ad filios. Si igitur filium suum alienare pater non possit, nec si in

l) καὶ add. Cod. Coisl. Deest apud Fabr. m) Cod. Coisl. et Fabr. ἡμῶν. Sed legendum ἡμῶν. n) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἔχομεν. o) Sic Fabr. melius quam Cod. Coisl. ἐροῦν. p) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἡμῶν ἦτοι δωρεάν. q) Sic Cod. Coisl. Fabr. μη. Lectio μὲν praeferranda. r) Sic Cod. Coisl. Fabr. αὐτῇ.